

ITIIYOPHIYU MALAATU AFII

ROSIISAANOTE BIDDISA

6 Kifle

Diizaynari:

» Siisaayi Taagassa

Itophiyu Federaalete Dimookiraatikete Ripabilikete Mangiste Rosu Minister

---

FURCHO

BALAXO	iii
BITIMA	iii
FOOLIISHSHO MITE	
OOSICHIMMA	1
FOOLIISHSHO LAME:	
WOGATE UDUUNNE	4
FOOLIISHSHO SASE:	
EJJEETTICHO SHAAMBEL ABEBE BIQILA	7
FOOLIISHSHO SHOOLE:	
XAGICHO	11
FOOLIISHSHO ONTE:	
QOROPHO	15
FOOLIISHSHO LEE:	
BUSHSHU HOSHOOSHAMA	18
FOOLIISHSHO LAMALA:	
DAA"ATA	21
FOOLIISHSHO SETTE:	
KAA'LAMA	24
FOOLIISHSHO HONSE:	
AMANYOOTE AGADHA	27
FOOLIISHSHO TONNE:	
MEYAATA GUUTISA	30

BALAXO

Malaatu afii wolu coyi'rammete afii gede umisi afuu jirtenna babbaxxitino akatta afi'rinoha ikke macciishshate aana qarru noonsarira afoo dadhitino woy umi afooti. Coyi'rammete afii rosaano afoo rossanno yannara coyi'ratenna macciishshate dandoo, nabbawate dandoo, borreessate dandoo wooyeessi'ratenna hattono afuu jirte egenno halashshi'ratenna lossi'rate kaa'lannonsaho. Hattono malaatu afii rosinino aleenni kullire agarranni. Togo yinanni woteno,malaatu afiinni la'atenni macciishshate dandoo,malaatu afiinni nabbawate dandoo,borreessate dandoo bowirsa malaatu afii jirte egenno halashshanna lossate dandoo ikkinota huwata noonke. Ikkirono malaatu afii konne aleenni heewisiinse worrummo afuu danduubba callate gawa'lanno dikkino.

Kuni ikkino korcaatino,malaatu afii coyi'rammete afiinni afuu jirtennino akatunnino baxxinoha ikke illetenni la"ate aana xintamino afooti. Malaatu afii umisire ikkitinori baxxitino akattanna horoonsi'rate budi noosioho. Konni daafira mittu malaatu afoo rosanno rosaanchi tenne akattanna macciishsha dandiitannokkiri bude hanqafannoha malaatu afoo horoonsi'rate dandoo bowirsi'ra noosi.

Konni maxaafi giddo tenne qara qara ikkitino malaatu afii akattanna malaatu afoo horoonsi'nanni gara kultanno harammadda rosu bissa shiqqino.Rosaano konne roso ha'runsatenni mitte mittente fooliishshonni doorante fultino qara malaatta rosiisi'ratenni malaatu afii dandoonsanna egennonsa bowirsi'ransa agarranni.

Kuni Tophiyu lee kifile malaatu afoo ronsanni maxaafi Rosu Ministere dadhinoonni afoo rosate hasiisanno rosu bude kaima assine qixxeessinoonniha ikkana hexxsino rosu budiha qaranna cinaancho mixo jeefo ganate. Dadhinoonni afoo mittu rosi gede rosiisa hedo soori'rate dandoo bowirsitanno. Rosaanonniha qaallate(malaattate) dandoonsa bowirsanno.Afuu jirte(malaatu afii) dandoonsa kaajjishanno. Borrote(malaatu afii) egennonsa lossi'ratenni layinki afiinsara heelliicho ikkanno.

Kuni maxaafi macciishsha dandiitannokkirira malaatu afii rosi dandoo lossatenna xaphoomu rosonsa guumaamo assate lowo kaa'lo noosi.Roorenkanni maxaafu macciishsha dandiitannokki rosaano shota dooggonni huwata dandiitanno tonne fooliishshora beehame qixxaawino. Tenne tonnente fooliishsho giddo batinye xawisaano ikkitino misilla woratenni macciishsha dandiitannokki rosaano shiqqinonsa niwaawe roorte xabbannonsa gede assate wo'naalloonni. Ledoteno,mitte mittente fooliishsho giddo ajanni ajeenna mittunna mittu aleenni ikkino malaatu afii amado shiqqino. Tini amadono dandaami garinni rossino roso loosu aana hosiisate horoonsidhanno afuu danduubba cu'mishiishshanno gede hende qiixxeessinoonniireeti. Shiqqino niwaawenna malaatu afii amado kaima assatenni babbaxxino suudinna amado noonsa rosiishshuwa uyinoonni.Mitte mittenti fooliishsho giddo macciishsha dandiitannokkirira horo uyitanno hasiisanno mashalaqqe aate wo'naalloonni.Xaphoomunni maxaafu malaatu afoo ronsanniha ikkinohura malaatu afoo lainoha ikkanno gede assate wo'naalloonni. Dancha rosu yanna ikkitanno gede halchineemo.

Bitima

Rosiisaano,konni rosiisaanote biddissira qara kifilera eate albaanni rosaminokki garinni lowo bitimu niwaawe e'ino. Kuni ikkino korcaati,Itophiyu malaatu afii umisi rosaanote maxaafanna rosiisaanote biddissa qixxeessineennasi konni garinni shiqasi umita ikkitinohuraati. Konne ikkino daafira, malaatu afiinninna macciishshate aana qarru noonsare lainohunni qara hajubba xawisasi roorenkanni haaro rosiisaanora horosi lowota ikkitinohuraati. Konne ikkino daafono,rosiisaano qara rosiisaanote biddissira eankera albanni,yanna adhine tenne tittirshuwanna xawishshuwa wodanchine adhinammora seejjinanni.

Maxaafu qixxaawi yannara illacha tungoonni bixxilluwa:

Lee kifile Itophiyu malaatu afii qixxaawi yannara aante noo bixxilluwara illacha tungoonni:

- ◆ Mittikkihunna umi illachi rosu ha'rinsho giddo shiqqino rosu umma ledoo sumuu yitannori hattono macciishsha dandiitannokki rosaanonna malaatu afii baxxino akata illachishino garinni tittirshu rosu amaduwa shiqqino.
- ◆ Maxaafu giddo shiqqino tonnente fooliishshuwara mitte mittente niwaawera balaxxe afantannoti fooliishshuwate roso bowirsitannori babbaxxitino misilla la'ate niwaawera albaanni qixxaabbino. Kuri kiiruu uyinoonninsa misilla aana la'ate albiidi niwaawe assitu gedensaanni rosaano qoltanno xa'muwa qixxaabbino. La'ate albiidi niwaawe rosaano rosu umoo lainohunni mashalaqqe afidhe umoo huwattanno gede assatenni sae shiqqannonsa niwaawe lainohunni quqquxama heedhannonsa gede assatanno.
- ◆ Wolu maxaafu giddo illacha tungoonni coyi mitte mittente fooliishsho giddo niwaawete ha'rinsho giddo ka'ino hedoo kultanno misillanna fotubba shiqqino. Kunino, roorenkanni macciishsha dandiitannokki rosaano shotunni huwattanno gede assansanni roore la'ate baxissanno gede assatenna rosaano nabbawate goshooshshanno gede assate worroonnireeti. Roorenkanni, ilanuhunni kayisse macciishsha dandiitannokki rosaano ilantuhunni hanaffe mitto nafa qoonqote huuro macciishshitenoo coyidheeno diegentino. Konne ikkino daafira, kuri rosaano nabbabbanno yannara mite mite ayirritanno qaalla huwata qarrissunsaroonni niwaawete giddo noo misillanni afidhanno mashalaqqe kaima assidhe hedoo huwattanno gede assate hendeeti. Ledotennino, macciishsha dandiitannokki rosaanora noonsa lowo la'e huwatate dandiinni rosonna sayisate hasi'noonni taje huwattanno gede assannonsahuraati.
- ◆ Fooliishsho fooliishshote niwaawera aane niwaabbate giddonni fultino xa'muwa babbaxxitino malaatu afii danduuwa bowirsate dandiitannoreeti yineemmore ikkitanna hattono mitte mittente coyi fooliishsho giddo danunninna geeshshunni babbaxxitino cinaano kifilla noonsa assootubbanna sase woy shoole hakkiinni aleenni ikkitino rosiishshuwa qixxaabbe shiqqino. Kuri batinye xa'muwa shiqqinoha ikkirono rosiisaano rosatenna rosiisate injitanno doogga doodhite rosaanonsa babbaxxitino danduuwbate gara, roso adhitanno ranke agarte xabbino doogonni shiqqisha dandiitanno.
- ◆ Mitte mitte fooliishsho rosu umi sayisara hasi'rino dandoonna egenno cu'mishiishatenna rosaano shiqqinonsa niwaabba huuriweelo niwaaweenoo ikko malaatu afii niwaawe giddo horoo afidhino fooliishsho fooliishshontenni qara malaatta giddo worantino. Kuri qara malaatta tenne kifile deerrira noo rosaanora shiqqannonsa roso adhitanno gede, haaro mashalaqqe afi'rate, afidhino mashalaqqe malaatu afii akatta wonshite sayisate kaa'litanoo uduunnuwaati. Ledoteno, rosaano tenne qara malaattanna rosiishshu garinni shiqqino wole malaattate akatta leellinshanni garinni, malaattate xaadooshshenna badooshshe leellishshanno bixxilluwa kayissanni malaatta horoonsi'nanni gara, afuu jirtuwa huwatate kaa'litanoo. Konne ikkino daafira, rosiisaano malaattate tittirsha, babbaxxitino akatta, malaatta leellinshanni gara lainohunni rosaano xabbe leeltanno egenno afidhanno gede rosiisaanote biddisira heedhannotanna rosiisaano uminsanni rosaano kaa'litanoo yite heddanno malaatta ledatenni rosiisanno gede amaallanni; jawaachinshani.
- ◆ Mitte mittente fooliishsho amadoranna shiqoranna dandaami bikini macciishsha dandiitannokki rosaano hedote giddo worinohunna malaatu afoo illachishinoha ikke garunni shiqqino yine ammanneemmo. Ikkeennano, rosiisaano rosiisanna rosate ha'rinsho giddonoo ikko rosinsa qixxaawoo yannara uminsa hayyoonoo horoonsidhe roso roorsite loosu aana hosiisa hasiissannonsata qummi assa banxneemmo.

Malaatu afii rosiisaanchi/rosiisaancho qeecha

Anfinte gede rosatenna rosiisate harinsho hendoonni mixoo gafa gantanno gede lowo loosoo loossannori rosiisaanote. Korqaatunoo, rosu loosu aana hosate hasiissannori rosaanote maxaaffanna rosiisaanote biddissuwa guutte shiqqansa calla dikkitanno. Roorenkanni Itophiyu malaatu afii rosi gana haaro rosiinsannihanna roore rosiisaano ganyite horoonsidhannokki afoo ikkinohura wole rosiinseemmo rosu dannanni roore illacha tuganna qixxaawa hasiissannonke. Kunnirano korqaatu afuu macciishsha dandiitannokkirira umi woy afoo dadhitino afoo ikkirono batinye macciishsha dandiitanno malaatu afii rosiisaanora rosunninna qajeelshunni afidhanno sayikki woy shoorki afoonsa ikkino daafira afoo ganyite horoonsi'rate kaayyoo hee'ra hooggansara dandiitanno. Ikkeennano tini rosiisaano uyinoonninsa gobbate eeggo gu-

untetenni wonshatenni macciishsha dandiitannokki woganensa macciishsha dandiitanno miillansa ledoo taalo roso beeqqite horo afdhanno gede assa agarranninsa. Anfummonte gede macciishsha dandiitan-nokki woganenke afiinsa macciishsha dandiitanno heedhanno daganna macciishsha dandaanno ayiddinsa afiinni baxxinoho. Konninni kainohunni kuni fiixira mashalaqqe afi'rateno ikko roso rosate lowo qarri danqaraminonsa. Konne qarra hiiqqatenni rosiisaano macciishsha dandiitannokki rosaanonsa rosunni,x-iinxallotenni lowo deerra iillishate wo'naalsha assatenni ikkadonna baqqiima ogeeyye ikkitanno gede assa agarranninsa. Kuni halaali aye rosunna rosiisate harinsho giddo xawinoho. Konni Itophiyu malaatu afii rosanna rosiisate harinsho noosi malaatu afii baxxino akati ragaanni baxxino garinni rosiisaanchu sharro,loosoho noosi hixamanya,kakkaoooshshe xa'mannoha ikkanno gede assannosi.Tenne harinsho gid-do rosiisaano wole afuubbanni baxxinohanna lowo geeshsha baxisannoha ikkinoha malaatu afoo afanna horoonsi'rate kaayyonsa horoonsidhuro afoo afansanni uminsara lowo horo aannonsata afa noonsa. Malaatu afii rosiisaano yanna yannantenni malaatu afii qarqaranna ledoo amadantino hajubbara illacha tugge qixxaawatenni macciishsha dandiitanno rosaanonni baxxitino doogonni roso rosaano illachiishshino doogonni beeqqaanonna beeqqisiisaano assatenni sayisa agarranninsa.

Rosiisaano rosiissanno rosaano akatanna roso adhitanno gara seekke afatenni rosaano dandiinsanna hasattonsa garinni harunsanna kaa'la hasiissannonsa. Itophiyu malaatu afii rosiisaano kayinni macciishsha dandiitannokki rosaanonsa lainohunni taje gamba assite amada noonsa. Macciishsha dandiitannokki rosaanora macciishshate qarri iillinonsahu meu dirinniitiro afa rosunna rosiisate loosira mixo fushshate,-loosu aana hosiisate hattono keenate lowo horo noosihonna mulla gede assine agurrannikki assooteeti. Togo yinanni woyiteno, mittu rosaanichi ilami woyite macciishsha didandaannoho, ilami gedensaanni afoo dadhikkinni macciishsha hooginoho, woy afoo dadhinna seekke coyi'ra hanafi gedensaanniti macciishsha hooginohu yitanno tajubba afi'ra rosiisaanote gumaamonna beeqqaasincho roso rosaanote sayisate kaa'litanno hajaati. Korqaatuno, tenne tajubbanni ka'atenni rosiisaanchu hiikkunni macciishshate qarrira hiittenne rosiisate doogo horoonsi'riro rosaanote ledoo mitteennino ikko hojja woyyaabbino doogonni wolootu ledoo hasaawa dandiissannosi doogonni hasaawanno gede assitannosi hayyonni murate kaa'litannohuraati.

Ledoteno rosiisaano rosaanonsa mereero bisu aana qarru noonsa macciishsha dandiitannokki rosaano bade afatenni qarri qarrinsa garinni hasiissannonsa kaa'lo assa noonsa. Rosaanote bisunna giddoodi qarra huwatatenni hasiissanno qixxaawo assatenni roso shiqisha dandiiniro konni rosi gumaamimma dihu-luullissanno.

Jeefoteno, qaaga noonke hajo mittu rosiisaanchi rosiissanno malaatu afii roso macciishsha dandiitan-nokkiri budi ledoo sumuu assatenni rosiisa hasiissannotanna horo afdhinota ikkitinota afate. Ledoteno, rosiisaano yanna yannatenni malaatu afiire, macciishsha dandaa hoogannire hattono macciishsha dandiitannokkiri rosier lainohunni fultanno haaro tajubba harunsatenninna xiinxaaawatenni loosu aana hosiissuro macciishsha dandiitannokki rosaano afuu dandoo aggaxxinanni garinni lossa dandiinanni. Konnirano,afuu dandiinninna sumuu yaate egennonni wo'mitino macciishsha dandiitannokki rosaano hiittonni kalaqa dandiinanni yitanno qara hedoo hedote giddo woratenni millisa noonke.

Xaphoomunni,mite mite malaatu afii rosiisaanonni hedote giddo worama noonsa bixxilluwa qummi assate wo'naalloonni. Rosiisaanono tenne bixxilluwa barru baali millimmonsaa giddo heddanno gede duu'ne ammanneemmo.

Malaatu afii hasiissanno doogonni mixi'noonni mixo jeefo gananno gede lee kifilera qixxeessinoonnihu malaatu afii rosi shiqanno yannara rosiisaano illacha tuggara hasiissanno bixxilluwa konni woroonni noo garinni qummi assineemmo.

1. Qixxaawo

Mitto rosiisaancho aanno rosinni gumaamo assitannoti batinye korqaatta no. Kuri korqaatta giddo mit-tunna qaru rosiisaanchu aanno woy rosiissanno roso lainohunni assanno balaxote qixxaawooti. Konne ikkino daafirano,malaatu afii rosiisaano rosiissara qixaabbe shiqqino rosu amado seekkite afate kaa'loosshu maxaaffa nabbawatenni hattono wole rosiisaano ledoo hasaawatenni rosiissanno roso lainohunni

woyyaabbino huwato cu'mirate qixxaawa noonsa.

Konninni ledoteno,tenne kifile deerrira qixxaabbino malaatu afii rosi amado uyinoonnise kifilete yanna giddo gooffanota hendoonnite. Ikkollana, rosiisaano rosiisate qixxaawo assitanno yannara,rosaansata roso aditanno ranke, malaatu afiita babbaxxitino akatta, rosiissanno qarqari gara huwatatenni maxaafu giddo uyinoonni kifilete yanna yanna yannatenni keenatenni seedisatennino ikko haransatenni malaatu afii rosi shiqo qixxeessa noonsa.

2. Shiqo

Mittu mittu malaatu afii rosi amado madoogonni shiqqannoro fooliishsho fooliishshotenni qummi assinoonni. Shiqinshanni doogono baalante rosiisaanora mitteenni kaa'litanno yine shiqinshoonnite. Rosiisaano qummi assinoonni roso shiqinshanni hayyubba kaima assidhe woyyaabbino shiqooti yite ammantinota uminsa shiqo ledde roorsite kaajjishshenna lossite rosanna rosiisate ha'rinsho injiitanno gede assa dandiitanno.

3. Rosu mixo qixxaawo

Rosiisaanote dirunniti, wogganniti, aganunniti, lamalanniti hattono barru qixxaawo heedhansara hasiisanno. Rosiisaano rosiiseemmo rosi konni albaanni noo kifillate deerrira rosiisanni noommoreeti, lowo yannara rosiisoommo rosooti, roso konne afoommo yaatenni hasiissanno qixxaawo assitukkinninna qixxaabbukkinni kifile e'e rosiisa dinonsa. Halaalenkanni mittu rosiisaanchi shiqannoha malaatu afii roso seekke afara dandaanno. Ikkollana qixxaawo nookkihanna balaxe qixxaawikkinni kifile eiro rosiisa hsiissinosi roso, sayisa hasiissannosi dandoonna egenno bikkunni qixxaawe rosaanosira cu'misiisa didandaanno. Konne ikkino daafira, aye rosiisaanchino rosiisate kifile easira albaanni roso aate uyinoonni yanna giddo shiqishanno amado aana ikkado qixxaawo assa noosi. Ledoteno, kifile eanno yannara kifilete shiqishanno amado borreessino qixxawo amada noosi.

4. Rosiishsha

Fooliishsho fooliishshonte shiqqino amaduwa hunda babbaxxitino rosiishshuwa babbaxxino daninninna geeshshinni shiqqino. Rosiishshuwa shiqqino rosi umo kaima assidhe shiqa hasiissanno rosu danduubba kaa'litannoreeti. Konninni ledoteno, rosaano malaatu afii akattanna malaatta horoonsi'nanni gara ledde huwattanno gede rosiishshuwa doogo fantanno. Konninnino sae malaattate xaadooshshunna badooshshu akatta hasse huwattanno gede koyissannoreeti yine ammannani.

5. Huwata

Huwatate rosi rosaano rossinoha haaro dandoonna egenno uminsaha assi'ratenni qarqarinsanna barri barri millimmonsanni ledo xaadisatenni roso linxetenni huwattanno gedenna mannimmansanni ledo sumuu yaanno gede assitanno lowo horo noosiho. Konne ikkino daafira, rosaano mitte mitte shiqqino fooliishsho niwaawe giddo shiqqino amadubbanni, misillanni, fottanni, hattono mitte mitte fooliishshonni shiqqino qara malaattanni huwattinoha guma coye affinorichi ledo xaadissaranna huwattara kaa'lo aatenni roso shiqisha malaatu afii rosiisaanowiinni agarranni.

6. Yannate beehache

Rosanna rosiisa loosu aana hosiisate hasiissanno hajubba hendeemmo woyite rosanna rosiisate uduunni, rosaano rossanno maxaaffa, rosiisaanchu biddissanna wole kaa'looshshu uduunnubba, qajeelino/qajeelino rosiisaancho, injiitino rosiisanni kifilenna wolootuno wo'ma hasiissannonsareeti yine kula dandinanni. Halaaleho, rosanna rosiisa loosu aana hosiisate kurinna wolootuno wo'me leella hasiissannoreeti. Rosanna rosiisate harinshora kurinni baxxe leellannokkihu hendara hasiisannohu yanna lainoho.

Roorenkanni malaatu afoo rosiinseemmo yannara uyineemmo rosi rooru kifilete giddo xaadooshshe loosu aana hosiisanniho. Konne ikkino daafira, yanna horoonsi'neemmonna beenkeemmo gari konne hedote giddo worino garinni ikka noosi.

7. Rosu kaa'looshshi uduunne

Rosiisaanchu/cho barru amado shiqishanno/shiqishshanno woyite rosu umi daninninna akati garinni babbaxxino kaa'looshshu uduunne qixxeessite horoonsi'ra noonsa. Kaa'looshshu uduunni roorenkanni malaatu afii rosi rosaanora lowo geeshsha hasiisannoha ikkinota rosiisaano hawa dihasiissannonsa. Rosiisaano rosaanotenna rosu akata hedote giddo woratenni rosiisaanote biddisira qummi assinoonnireenna shotunni qixxeessa dandiinannire kaa'looshshu uduunnuwa horoonsi'ratenni roso gumaamo assa agar-ranninsa.

8. keeno

Rosiisaano kifilete giddo shiqishshinota baalanta amadubba keentunna rosaanote huwatanna hooga buuxxukkinni sa''a dinonsa. Keennano rosaanote rosu adha keenate dandiissannore ikka noonsa. Xa'muwa uyinoonnita rosu mixo garunni hendoonniwa iillanna iilla hooga leellishate wolqa noonsare ikka noonsa. Konninni ledoteno, malaatu afii rosiisaano mitte mittenta rosu kifillanna cinaano kifilla rosiissu gedensaanni rosaano rossinore huwatansanna akatu soorro leellishansa babbaxxitino keenate hayyuwanni buuxa noonsa. Togoote ledde ledde ikkitanno keenote hayyonni ledotenni kifilete fonqolla, boco wogganna xaphoomu wogga fonqolla horoonsi'ratenni rosaanonsa keena agarranninsa.

Fooliishsho Mite

Oosichimma

Xaphooma agarranni gumma

Konni rosi gedensaanni rosaano:

- » Dancha oosichimma, jawaate rosanna nabawate horonna hasiishsha xawissanno.
- » Uminsa heedhanowa malaatu afiinni woy harancho borronni xawissanno.
- » Shiqqinonsa niwaawe guma coye Itophiyu malaatu afiinni xawissanno.
- » Qara malaatta leellinshanni gara angate suudinni, millimmote, ragu garinni tittir-tanno.
- » Wo'mitinokki coyi fooliishshuwa malaat-tatenni wonshitanno.
- » Rossino qara malaatta akattanna aman-yoote hasaabbanno.

Fooliishshote rosinni agarranni gummanna tittirshu amaduwa

Konni rosi gedensaanni rosaano:

- » Danchu akati xawisaano malaatu afiinni xawissanno.
- » Oosichimmatenni jawaate rosa heeshsho-tenna gumaamo ikkate noosi muraanchim-manna horo xawissanno.
- » Lowiddaannu seejjo oosote noonsa horo xawissanno.
- » Lowiddaannu horo adha hooga oosote albillichote heeshshora abbitanno gawajjo malaatu afiinni xawissanno.
- » Olliinsa oosichimmate god'le malaatu afiinni xawissanno.

- » Uminsa heedhanno darga wo'mino garinni Itophiyu malaatu afiinni woy borrotenni xawissanno.
- » Qubbichunni fidale kaimaho horoon-sidhannore mitte anga, lame anga malaatta leellishshanno.
- » Malaatta angate suudinni, leellinshanni garinni, millimmote garinni xaadisannon-sanna babbaxxitanno akatta xawissanno.

Malaatu afii amado

Malaattate Akattanna leellinshanni gari tittirsha

1. Rosaano niwaawete giddo horoonsidhino malaatta woy affino malaatta giddo lame anga malaatta kolishshu saleedira borreessanna kifilete giddo rosaano hasaawisa.

looso	koatte	sagale	heewo
shae	daabbo	farsho	

2. Rosaano niwaawete giddo horoonsidhino malaatta woy affino malaatta giddonni mitte anga malaatta kolishshu saleedira borreessanna rosaano hasaawisiisa.

Koo	tee	baqqala(kuula)
-----	-----	----------------

Mancho	ita	horophila
--------	-----	-----------

Uyinoonni kifilete yanna : 3

Rosu shiqaano gara:

- ◆ Rosu amado buuxansa huwatate boode daqqiqa aatenni rosu umi aana xa'mo kayisatenni hedo uyitanno gede koyisa

- ◆ Niwaawete albaanni xa'muwa kayisatenni rosaannonnita niwaawe nabbawate quqqux-amme kakkayisa.
- ◆ Shiqqino niwaawe beehatenni rosaano bado badotenni Itophiyu malaatu afiinni nabbabban-no gede assa.
- ◆ Shiqqino niwaawe uminsa xawishshinni Itophiyu malaatu afiinni xawissanno gede assa.
- ◆ Rosaano gaamotenni ikkate rosaanonniway-inni mariachi mariachi assoote agarranniro, rosaanonnihu danchu akati xawisaano, jawaate rosa heeshshotenna gumaamo ikkate hasiishsha, lowiddaannu seejjo oosote uytanno horo, lowiddaannu seejjo adha hooga oosote albillichote heeshsho iima abbitanno gawajjo tittirte shiqishshanno gede assa.
- ◆ Qubbichu fidale kaimaho horoonsidhanno malaatta lawishshaho shiqishatenni affino malaatta leellishshanno gede assa.
- ◆ Mitte anganna lame anga malaatta angate suudinni, leellinshanni millimmonni,ragu garinni mimmito lawissannonsanna baxxitanno akatta aana hasaabbano gede assa.
- ◆ Rossino rosiha qara coye wo'mu garinni Itophiyu malaatu afiinni xawissanno gede woy shota borronni xawissanno gede assa.
- ◆ Rosaano lame babbaxxitino gaamora beehatenni rossino garinni oosote dancha akatenna dancha ikkinokki akate leellishshanno diraama leellishshanno gede assa.
- ◆ Diraamu gedensaanni rosaano diraamunni huwattinore uminsa yaattonni xawissano gede assa.
- ◆ Marra qollanni xa'muwa kayisatenni mitte mitente fooliishsho jeehora aa.

Rosu kaa'looshshi uduunne

- ◆ Oosoniha dancha assoote leellishshanno misilla ooso godo'litanna, babbaxxino looso loossanna, xiinxabbanna, ayiddensa loosunni kaa'litanna w.k.l. leellishshanno la"ate baxissan-no misilla
- ◆ Oosoniha dancha akata lainohunni qixxaab-bino viidiyubba
- ◆ Itophiyu malaatu afii haaro borraqaalla

- ◆ «U» malaatu afii maxaafa
- ◆ Lowohunni leeltanno amaaruu afii qubbichu fidalla chaartuwanna filash kaarduwa
- ◆ Babbaxxitino angate suude leellishshanno chaartuwa.

Keeno

Fooliishsho fooliishshontenni uyinoonni rosiishshu-huwa garunni buuxate qoteho fooliishshuwate tittirtoonni mixuwa mageeshsha gumaamma ikkitinoro buuxate aanne uyinoonni doogganni rosaanote dandonna egennote bikka keena dandiineemmo.

- ◆ Babbaxxitino hayyuwa horoonsi'ratenni rosaano rosu umo buuxansa huwata
- ◆ Xa'mubba shiqqanno yannara baalanti rosaano baqqinaatunni huwatansa buuxa
- ◆ Itophiyu malaatu afiinni huuriweelo shiqqino niwaawe rosaano baqqinaatunni ha'runsansa buuxa
- ◆ Rosaano fooliishshote niwaawe beeqqite bado badotenni Itophiyu malaatu afiinni nabbabban-no woyite garunni nabbawansa ha'runsansa buuxa
- ◆ Shiqqino niwaaweta qara hedo uminsa xawishshinni shiqishshanni qara qara hedo giddo woransa buuxa
- ◆ Oosonniwayinni mariachi mariachi assoote agarrannironna oosonnita danchu akati xawisaano tittirte kultanna rossinoha garunni giddo woransa buuxa
- ◆ Oosichimmatenni jawaate rosa heeshshotenna gumaamo ikkate noosi hasiishsha, lowiddaannu seejjo oosote noosi horo tittirte kultanno woyite qara qara naxibba giddo woransa ha'runsa
- ◆ Lowiddaannu seejjo adha hooga oosote albillichote heeshshora abbitanno gawajjo tittirte kultanno yannara Itophiyu malaatu afii akatta wonshanno garinni, qorowisiisanno malaatenna albu xawishsha horoonsi'ransa buuxa
- ◆ Babbaxxitino malaatta giddo qubbichu fidale kaimaho horoonsidhanno malaatta wole malaattanni badansa buuxa

- ◆ Mitte anganna lame anga malaatta badansanna fiixoonsansa buuxa
- ◆ Fooliishshote qara malaatta angate suude, leelinshanni millimmo, ragu widoonni mimmito lawissannonsanna baxxitanno gede assitannonsa akatta tittiranna ha'runsa
- ◆ Rossino rosi qara hedo wo'mu garinni Itophiyu malaatu afinni woy shota borronni garunni xawisansa buuxa

Rosiishshu dawaro

Roso sase

Assoote 3.1

Malaattate akatta huwata

Rosiishsha Mite

Aleenni uyinoonni'ne xawishshi garinni aante noo xa'mubbara gari dawaro Itophiyu malaatu afinni xawisse.

1. A	4. C
2. D	5. C
3. C	

Assoote 3.2 Malaattate tittirsha

Rosiishsha mite

“A” hunda uyinoonni malaattara gari tittirsha “B” hunda uyinoonni malaatta ledo fiixoonse.

1. E	4. B
2. C	5. D
3. A	

Assote 3.3 Coyi fooliishshuwa hasiissanno malaattanni wonsha

Rosiishsha Mite

Aante noo coyi fooliishshuwa gari malaattanni doortine fiixoonse.

1. jawaatte rosa	4. amanna annu
2. ayirrisa	5. seejjo
3. Rosiisaanote	

Fooliishsho Lame

Wogate Uduunne

Xaphooma agarranni gumma

Konni rosi gedensaanni rosaano:

- » Babbaxxitino yannara uddi'nanni wogate uduunni wogate fichenna mamootu uddi'nanniro xawissanno.
- » Shiqqino niwaawe giddonni harammadda kifilla Itophiyu malaatu afiinni nabbabban-no.
- » Mitte hedo uminsa yaattonni aanti gedeno agarte xawissanno..
- » Itophiyu malaatu afiinni shiqannonsa xawishsha ha'runsite harancho qaagiishsha amaddanno.
- » Haaro yannahunna baadillichote wogate uduunni giddo hiikko woyyanno yitanno hedo lainohunni yeekkeero assitanno .
- » Babbaxxitino rosiishshuwa hajajo agadhite loossanno.

Fooliishshote rosinni agarranni gummanna tittirshu amaduwa

Konni rosi gedensaanni rosaano: -

- ♦ Uminsaahanna heedhanno woga manninni babbaxxitino yannara hojjinni uddi'rantanno wogate uduunnuwa baxxitannoreenna uduunnu dana Itophiyu malaatu afiinni xawissanno.
- ♦ Wogate uduunnuwa dagatenna gobbate noonsa miinju, dagoomu, wogate horo malaatu afiinni xawissanno.
- ♦ Misiletanni shiqinoha wodanchatenni malaatu afiinni xawissanno; tenne fooliishshora shiqqinore qara malaatta wo'mu akatinsanni leel-

lishshanno.

- ♦ Malaatta sirsinanni yannara leeltanno soorro lainohunni seera agadhite hasaabbanno; harancho qaagiishsha adhitanno.
- ♦ Umi deerri su'mu riqiwaano malaatunni leelishshanno; su'mu riqiwaano horoonsi'ratenni coyi fooliishshuwa loossanno.

Malaatu afi amado

1. ane-----aneha-----umi'ya yitanno malaatta leellinshanni gari bayichu,ragu,angate suudi aana hasaawa, coyi fooliishsho giddo malaatta horoonsi'ra

Lawshsha:

ane-----aneha-----umi'ya

Ani rosaanchoho.

Maxaafu aneho.

Mine minoommohu aneeti.

Sasenta malaatta tittirranni wote:

- ♦ Assinanni gari lamenti malaatta mitte anga malaatta ikkituro gagasu aana ofoltanno.

Angate suude:

- ♦ ane(ገ) anga malaatinni loonsanniha ikkiro
- ♦ ane(ገ)anga
- ♦ umi'ya(ገ)anganni
- ♦ Hoowu raga : Ane nna ane yitanno malaatara hoowu raga giddo higanna umi'ya yaanno malaatira kayinni midashsho higanno.
- ♦ Bisu millimmo: Anenna ane yitanno lamenti malaatta anga gagaso mitteege kisa

• mittu suudi millimmo ikkitanna umi'ya yaanno malaatira kayinni gagaso lede lede kisan-no.

Wolu milli yaannohu goowaho.

• Goowu millimmo

Ane yaanno malaatira goowu shiima geeshsha gotti yaanna

Aneha yaannohura goowu alba hige heeshshi yaanno.

Umo'ya yaanno malaatira goowu milli yiikkinni hossi yee uurranno. Konni woroonni noo malaat-ta kifilete giddo rosiisidhannonna mimmitu ledo hasaabbanno gede assa

- iso
- isiha
- ise
- iseha

Uyinoonni kifilete yanna: 3

Rosu shiqo

“ Rosu amado huwatansa buuxate shiima daqiiqqa uyine rosu umi aana hedo uyitanno gede koyisa.

“ Niwaawete albaanni xa'umuwa shiqishatenni rosaano quqquxantanno gede assa.

“ Shiqqino niwaawe Itophiyu malaatu afiinni rosaano suutunni nabbabbanno gede assa.

“ Shiqqino niwaawe babbadatenni nabbawate sumuu yitanno rosaano bado badotenni Itophiyu malaatu afiinni nabbabbanno gede assa.

“ Shiqqino niwaawe uminsa xawisate doogonni Itophiyu malaatu afiinni xawissanno gede assa.

“ Babbaxxitino yannara bande uddi'nanni wogate udiinne misiletenninna babbaxxitino doogganni leellishatenni uddanna mamote mamote uddi'nanniro Itophiyu malaatu afiinni xawissanno gede assa.

“ Babbaxxitino daganna dagoomi wogate udiinne kuulaame misilenninna babbaxxitino doogganni shiqishatenni uddanna hiittenne dagata ikkitinoro Itophiyu malaatu afiinni shiqishshanno gede assa.

“ Wogate udiinni wogate dagara xaphoomunni gobbate noonsa miinju, dagoomu, wogate horo

gaamotenni hasaabbannonna Itophiyu malaatu afiinni shiqishshanno gede assa.

- ◆ Babbaxxitino wogate millimmo leellishshanno misilla shiqishatenni misillate sokka Itophiyu malaatu afiinni xawissanno gede assa.
- ◆ Malaatta sirsate yannara leellitanno soorro aana hasaabbu gedensaanni malaatta coyi fooli-ishshuwa giddo horoonsidhanno gede assa.
- ◆ Ane, aneha, umi'ya, ise, iseha, umise yitanno malaatta leellinshanni garinni leellishshanno gede assa.

Rosu kaa'looshshi udiinne

- ◆ Babbaxxitino gobbanke daganna dagoomi wogate udiinne, wogate godole woy wole wogate assootuwa w.k.l. leellishshanno la"ate baxissanno kuulaame misillanna fotubba
- ◆ Itophiyu malaatu afii haaro borqaalla
- ◆ «U» malaatu afii maxaafa
- ◆ Lowohunni borreessantino amaaruu afii qubbichu fidalla filaash kaarduwa
- ◆ Babbaxxitino angate suuduwa leellishshanno chaartuwa

Keeno

Fooliishshuwate shiqqino rosiishshuwa garunni dawaransa buuxate qote fooliishshuwate tittir-roonni mixubba mageeshsha gumaamma ikkitinoro buuxate konninni aante shiqqino doogganni rosaanote danduunna egennote dhuka keena dandiineemmo.

- ◆ Qaru rosiwa eate albaanni rosu umi aana hasaawa assitanno woy hedo uyitanno yannara rosu umo garunni huwatansa buuxa
- ◆ Shiqqino niwaawe uminsa xawisate garinni Itophiyu malaatu afiinni shiqishshanna ha'runsa.
- ◆ Misiletenna babbaxxitino doogganni shiqqinonsa wogate udiinnuwa ma korinni uddi'nanniro Itophiyu malaatu afiinni garunni xawisansa buuxa.
- ◆ Babbaxxitino daganna dagoomi wogate udiinni misilla lae hiitte daga uddanna ikkitinoro bade garunni Itophiyu malaatu afiinni xawisansa buuxa.

- ◆ Wogate uduunnuwara noonsata miinju, da-goomittenna wogate horo gaamote hasaabban-no yannara malaatu horoonsi'ransa malaatu afii akatta agadhitinota ikkase ha'runsa.
- ◆ Misilete woy babbaxxitino doogganni shiqqinonsa babbaxxitino wogate millimmo mayimanna sokka Itophiyu malaatu afiinni garunni xawisansa buuxa.
- ◆ Malaatta sirsate yannara leellitanno soorro aana hasaabbanno yannara ha'runsateni malaatta coyi fooliishshuwa giddo garunni horoonsi'ransa buuxa.
- ◆ Ane, ane, umi'ya, ise, iseha, umise yitanno malaatta leellinshanno woyitenna malaatta horoonsidhanno woyite garinni coyi fooliishsho giddo horoonsi'ransa buuxa.

Xa'muwate dawaro

Assoote 2.3 Nabbawe Huwata

Rosiishsha Lame

Niwaawete garinni aante noo xa'mubbara gari dawaro dooratenni Itophiyu malaatu afiinni qolle.

1. D	5. D
2. D	6. D
3. D	7. D
4. D	8. D

Fooliishsho Sase

Ejjeetticha Shaamballe Abbebe Biqiliha

Xaphooma agarranni gumma

Konni rosi gedensaanni rosaano:

- » Heeshshote dhagge Itophiyu malaatu afinni maricho labbannoro xawissanno.
- » Qara malaatta lainohunni hasaabbe malaatta Itophiyu malaatu afinni xawissanno.
- » Dodaanchu dhagge nabbabbe huwatinore Itophiyu malaatu afinni xawissanno.
- » Itophiyu malaatu afinni sa'ino yanna xawinsanni gara wo'mu malaatu afii akati ledo xawissanno.
- » Shiqqino dhagge lainohunni Itophiyu malaatu afinni hedo uyitanno.
- » Egentino dodaano su'ma Itophiyu malaatu afinni woy qubbichu fidalenni

Leellishshan no.

Fooliishshote rosinni agarranni gummanna tittirshu amaduwa

Konni rosi gedensaanni rosaano:

- ◆ Heeshshote dhagge kayissanno qara bixxilluwa xawissanno.
- ◆ Egennaammu mannoti heeshshote dhagge wolu mannira shiqishshanno woyite leellisha noonsare Itophiyu malaatu afii akatta horoonsidhe shiqishshanno.
- ◆ Dhaggete annira qara qara tuncu yiinnosire Itophiyu malaatu afii akatta horoonsidhe garu macciishshammenni shiqishshanno.

- ◆ Heeshshote dhagge borreessate woy odeessate qixxaabbanno woyite kaasa hasiissannore woy giddo wora hasiissanno bixxilluwa xawissanno.
- ◆ Heeshshote dhagge odeessinanni woyite kullanni qara qara hajubba shiqishate aanti gedeno maa lawa noonsaro xawissanno.
- ◆ Shiqqino egennamino dodaanchi heeshshote dhaggenni fultino malaatta fichenna xawinsanni akata xawissanno.
- ◆ Malaatta leellinshanni xawishshinsa ledo fixoonsitanno; assinanni gara leellishshanno.

Malaatu Afii Amado

Qubbichu Fidalenna Malaatu afii xaadooshshi giddo noo horonna horoonsi'nanni doogga

Qubbichu Fidale

Qubbichu fidale macciishsha dandiitannokkiri malaatu noonsakkirira woy malaate uyinoonnikkirira (lawishsha: dargu su'ma, mannu su'ma woy hedo w.k.l. coyi'rammete afii fidalla riqibbe hedo sayissanno xaadooshshu uduunneeti. Wole widoonni qubbichu fidalla mittuno riqiwanno malaati nookki qaale woy harancho hedo sayisate horoonsi'neemmo yaate.

Qubbichu malaate horoonsi'neemmo yannara sokka sayinseemmo manchira albaanni dhaawate uurranke buuxa noonka.

Fooliishsho sasete giddo worroonni rosiishshuwa tenne xadooshshu hayyo loosu aana hosiisate kaa'litannonke.

Konninni aante lawishshaho shiqqino su'muwa rosantino borreessate doogonni baxxino garinni fidallate mereero haawiittote bicamme la'neemmo.

Kunninni huwanteemmorini tinni qaalla malaatu noonsakkire ikkansanna malaatu fidalenni shiqansa gidde ikkitinota qummi assateeti.

Lawishsha:

Anfoommokki woy ollaaho malaatu afoo uyinoonnikki su'ma

A-b-d-i-s-a   A-g-a

S-e-l-a-m-a-w-i-t   G-e-b-r-e-m-a-r-i-y-a-m

A-b-d-u-q-e-d-i-r   M-u-s-x-e-f-a

B-a-r-a-k H-u-s-e-n   O-b-a-m-a

B-i-l-a-d   m-i-r- P-u-t-i-n

Malaatu noonsakki dargu woy gobbate woy mitirichi su'muwa woy riqiwqanno malaati noonsakkire aleenni worri garinni malaatu noonsakki mannu su'mi wo'mu qubbichu

Fidalenni xawisantanno yaate.

Konne hawa hasiissnonkekki coyi qubichu fidalenni sokka sayisate hasi'nummoro

Konni woroonni woroonni qubbichu fidale ho-roonsi'nanni biddissa ha'runsa noonke:

- ◆ Qubbichu fidalenni sokka sayisannohu xawoho leellanno bayicho hee'ra noosi.
- ◆ Sokka sayisannohu badheenni la:ate ille qa-sanno caabbichi hee'ra dinosi.
- ◆ Sokka sayisannohu qubbichu fidalla garu an-gate suudinni leellisha noosi.
- ◆ Sokka sayisannohu sokka adhannohuwayinni lowo geeshsha fafa woy shiqa dinosi.
- ◆ Wo'manka woyite hoowo albaanni gobba higa noosi.
- ◆ Sokka sayinseemmo woyite qubbichinke lowo geeshsha raha woy dunka dinosi.
- ◆ Qubbichu fidalenni mimmitunni aantanno su'muwa leellinsheemmo woyite, lawishsha: su'ma, Annu su'ma, Ahaahu su'ma mitto gunde woleho sa'neemmota leellishate hoowu mi-dashshu widira higino qiniiticho anga, shoole xaaddino qubbenke qiniitinni gurara qolatenni leellisha noonke.

Uyinoonni kifilete yanna: 3

Rosu shiqo

- ◆ Rosu amado huwatansa buuxate shiima da-qiiqqa uyine umo lainohunni hedo uyitanno gede koyisa.
- ◆ Niwaawete albaanni xa'mubba shiqishatenni rosaanote niwaawe nabbawate halcho kakkay-isa.
- ◆ Rosaano shiqqino niwaawe Itophiyu malaatu afiinni suutunni nabbabbe ha'runsitano gede assa.
- ◆ Shiqqino niwaawe beehatenni rosaano bado badotenni Itophiyu malaatu afiinni nabbabban-no gede assa.
- ◆ Shiqqino niwaawe uminsa xawisate doogonni Itophiyu malaatu afiinni xawissanno gede assa.
- ◆ Heeshshote dhagge shiqqanno woyite kula hasiissanno qara bixxilluwa kolishshu saleedi aana borreessatenni Itophiyu malaatu afiinni xawishshanna lawishsha shiqisha; xawishshu gedensaanni rosaano bado badotenni bixxillu-wa xawissanno gede assa.
- ◆ Dhaggete annita qara qara heeshshote tun-ceenyuwa Itophiyu malaatu afii akatta ho-roonsidhe gari macciishshammenni umin-sa xawisate doogonni shiqishshanno gede jawaachisha.
- ◆ Heeshshote dhagge borreessate woy odeessate qixxaabbanno woyite, bitimaho, mereerohonna gumulote shiqqanno hedo aanti gedeno lawish-sha shiqishatenni rosiisidhanno gede assa.
- ◆ Egennantino mannootita heeshshote dhagge Itophiyu malaatu afiinni nabbabbanno woyite, leellisha hasiissannonsata Itophiyu malaatu afii akatta lawishshunni shiqishanna rosiisidhanno gede assa.
- ◆ Shiqqino egennamino dodaanchi heeshshote dhagge niwaawenni fultino qara malaatta fichenna xawisate akatta lainohunni hasaab-banno gede assa.
- ◆ Malaatta leellinshanni xawishsha lawishsha aatenni leellinshanni garinni ka"atenni malaatta fiixoonsitano gede assa.

Rosu Kaa'looshshi Uduunne

- ◆ Dodannire coyidhanno misile noo gaazzeexx-anna maxaafichuwa
- ◆ Dodaanchu dhaggete anninna babbaxxitino gobbanke egennantino dodaano qeelte ba'raarsha adhitannanna gobbansa baandira uddidhe woy amadde heedheenna leellishshanno misilla
- ◆ Macciishsha dandiitannokkiri mashalaqqe amaddino gaazzwwxxanna maxaafichuwa
- ◆ Itophiyu malaatu afii haaro borqaalla
- ◆ «U»malaatu afii maxaafa
- ◆ Lowohunni qixxeessinoonni amaaru afii qubbi-chu fidalla chaartubbanna filaashkaardubba
- ◆ Babbaxxitino angate suudda leellishshanno chaartuwa

Keeno

Fooliishshuwate shiqqino rosiishshuwa garunni dawaransa buuxate qote fooliishshuwate tittir-roonni mixubba mageeshsha gumaamma ikkitinoro buuxate konninni aante shiqqino doogganni rosaanote danduunna egennote dhuka keena dandiineemmo.

- ◆ Babbaxxitino doogga horoonsi'ratenni rosaano rosu umo garunni huwatansa buuxa
- ◆ Xa'muwa shiqqanno yannara baalanti rosaano baqqinaatunni ha'runsansa buuxa.
- ◆ Itophiyu malaatu afiinni shiqqino niwaawe rosaano illacha tugge ha'runsansa buuxa.
- ◆ Rosaano fooliishshote niwaawe beeqite bado badotenni Itophiyu malaatu afiinni nabbabban-no woyite garunni nabbawansa ha'runsanna buuxa.
- ◆ Heeshshote dhagge shiqqanno woyite kula hasiissanno qara hedo garunni xawisansa buuxa.
- ◆ Nabbabbino garinni dhaggete annita qara qara heeshshote tuceenya Itophiyu malaatu afii akatta horoonsidhe gari macciishshammenni uminsa xawisate dooggonni shiqishansa buuxa. "Heeshshote dhagge mariachi aana illachishshannoro rosaano uminsa xawisate dooggonni Itophiyu malaatu afiinni woy harancho borronni garunni xawisansa buuxa

- ◆ Heeshshote dhagge borreessitanno woyitew bitimaho, mereerohonna gumulote shiqqanno hedo aanti gedeno agaransa buuxa.
- ◆ Egennantino mannootita heeshshote dhagge Itophiyu malaatu afiinni nabbabban-no woyite, leellisha hasiissannonsata Itophiyu malaatu afii akatta garunni horoonsi'ransa buuxa.
- ◆ Shiqqino egennamino dodaanchi heeshshote dhagge niwaawenni fultino qara malaatta fichenna xawisate akatta garunni leellishansa buuxa.
- ◆ Malaatta leellinshanni garinni ka'atenni garunni fiixoonsansanna malaatta leellishansa buuxa.
- ◆ Kaimu malaattanni ogimma xawissanno malaattawa soorritanno mite mite malaatta baadooshe xawissanna ha'runsa.

Rosiishshu dawaro

Rosiishsha Mite

Niwaawete garinni aante noo xa'mubbara gari dawaro fanu bayichira wonshe. Dawaro'ne qubbi-chu fidalenni woy Itophiyu malaatu afiinni leellishshe.

1. Shaamballe A-b-e-b-e B-i-q-i-l-a
2. 130 K.M. / Debre Birhan/ Jato= J-a-a-t-o
3. 12
4. 1925
5. gannu godo'leranna farado gulufate
6. 1944
7. 1946/ Y-e-w-u-b-d-a-r W-o-l-d-e-g-i-o-r-g-i-s
8. Shaalaqa O-n-i-s-k-a-n
9. Ontu kumi meetirena tonnu kumi meetire
10. kalaa B-i-q-i-l-a D-e-m-i-s-e nna
Baabba W-u-d-i-n-e-s-h B-e-n-e-b-e-r-u

Rosiishsha Lame

Aante noo xa'muwara gari dawaro doorte dawaro qubbichu fidalenni woy Itophiyu malaatu afiinni leellishshe.

1. C	4. C
2. D	5. 5. D
3. B	

Rosiishsha Mite

Aante noo xa'muwara niwaawete garinni gari dawaro fanu bayichira wonshe. Dawaro'ne qubbichu fidalenni woy Itophiyu malaatu afiinni xawisse.

1. Xaaleyu/ Roome
2. Jaappaanete/ Tookkiyo
3. Roomete Olompika
4. Noorwey
5. Birra 1966 maarote

Rosiishsha Lame

Konni woroonni noo xa'muwara gari dawaro doorte dawaro Itophiyu malaatu afiinni woy qubbichu fidalenni xawisse.

1. C	4. B
2. C	5. C
3. D	6. D

Assoote 3.2

Malaattate Tittirsha

Rosiishsha Mite

“A” Hunda uyinoonni malaatta gari tittirsha “B” hunda uyinoonni malaatta ledo xaadissinanni dawaro'ne rosiisaanchi'nera Itophiyu malaatu afiinni leellishshe

1. H	6. F
2. B	7. G
3. C	8. I
4. D	9. J
5. E	10. A

Fooliishsho Shoole Xagicho

Xaphooma agarranni gumma

Konni rosi gedensaanni rosaano:

Xaggate dana, xagicho adhinanni gara, worranni garanna iillishanno qarra lainohunni Itophiyu malaatu afinni hasaabbanno.

- » Xagichu horonna iillishanno gawajjo lainohunni afidhino huwato Itophiyu
- » Malaatu afinni xawissanno.
- » Affinore wogannirena haaro yanna xaggare Itophiyu malaatu afinni
- » Xawissanno.
- » Qorowotenna seejjote malaatta baxxitino akatta Itophiyu malaatu afinni xawissanno.
- » Itophiyu malaatu afinni shiqqannonsa niwaawe ha'runsitano; harancho qaagii
- » Shsha amaddanno.

Fooliishshote rosinni agarranni gummanna tittirshu amaduwa

Konni rosi gedensaanni rosaano:

- » Xagichu marichi marichi horora hosannro Itophiyu malaatu afinni xawissanno.
- » Xagga roorunni madaninni shiqqannoro Itophiyu malaatu afinni xawissanno.
- » Xagichu mini giddo hiittoonni ofolla noosiro Itophiyu malaatu afinni xawissann.
- » Xagicho hidha hasiissanno gari darguwa Itophiyu malaatu afinni kultanno.
- » Xagichoho horoonsi'nanni yanna sa'a hoogase hiittoonni buuxa dandiinanniro Itophiyu malaatu afinni xawissanno.

- » Baadillichonna haaro yanna xagga mereero noore qara badooshshuwa Itophiyu malaatu afinni xawissanno.
- » Dhibbunna kore labbino macciishshamme amaddino malaattanni mashalaqqe Itophiyu malaatu afinni sayissanno.
- » Malaatu afii niwaawe ha'runsitate huwattinore xawissanno.
- » Malaatu afinni nabbabbanno, huuriweelo nabbabbe mashalaqqe afidhanno.

Malaatu afii amado

Albu xawishshanna wole macciishshamme woy ikkitote xawisaano malaatu afii akatta

Malaatu afii batinye baxxitino xawisaanonna akatta giddo giddo Albu xawishshinna wole macciishshamme woy ikkito xawissanno akatta afuunni sumuu yaate lowo bayichi noonsa. Mittu malaatu afinni sumuu yaate wo'naalanno manchi malaatta wo'ma akattansanni ledo horoonsi'rino yinannihu tenne malaatu kifilla huwatenna garunni e'anno garinni horoonsi'ra dandiuro ikkinota hawa dihasiissanno.

Kuri albu xawishshinna wole macciishshamme woy ikkito xawissanno akatta e'a hasiissanno malaatta giddo gama lawishshu gede adhine la'nummoro:

- ◆ Albu xawishshi hee'ransara hasiissanno malaatta du'ma, shaalashsho, hagiirre, dadille, godo'la/godo'le, giwama wole malaattano kula dandiinanni.
- ◆ Albu xawishsha godo'la/ godo'le giwama
- ◆ Albunna macciishshammete xawishsha xisso, dhibba,hudiissinoe/hudi'ra dhibba hinciicama

- ◆ Albulna akatu xawishsha : geercho, geerchu, aju, olanto geercho

1   2   geerchu

Aleenni la'inanni malaattanni huwata dandiinanni garinni albu, macciishshammetenna akatu malaatta la'nummo garinni xawisantanno. Tenne malaatta akattansa leellinshenna leellinshummo ikkinni sayinseemmo sokka mereero lowo badooshshi hee'ranna sayinsara hasi'noonni sokka soorraran-na fiche badara dandaanno. Korqaatuno mannu oso'lanni dadillesi dixawisanno. Shibbi yiino albinnino hagiirresi dixawisanno.

Hattono, dhibbanna hinciicamme yitanno malaatta huro/ hura keeraanchimma yitanno malaattanni leellinshummoro, sumuu yaatenni sao coyi gu-raanni eankera dandaanno.

Qoleno, geerchonna geerchu yitanno malaatta aju woy ispoortete godo'laanchi yitanno malaattara horoonsi'neemmoha albulna akatu xawishsha gasonke gobba qolle fushshine horoonsi'nummoro, sumuu yaate aana qarra kalanqeemmo yaate.

Konne ikkino daafo, konni xawishshi bitimira qummi assininte gede tenne malaatta babbaxxitinna horo uyitanno akatta garunninna hasiisanno akatinni horoonsi'ra sokka rahotenni sayisatenna sumuu yaate ha'rinshora lowo kaa'lo noote.

Uyinoonni kifilete yanna: 3

Rosu Shiqanno gara

- ◆ Rosu umo buuxansa huwatate shiima daqiiqa uyine rosu umi aana hedo uyitanno gede koyisa.
- ◆ Niwaawete balaxote xa'mubba shiqishatenni rosaanote nabbawate hasatto kakkayisa.
- ◆ Rosaano shiqqino niwaawe Itophiyu malaatu afiinni nabbabbanno gede assa.
- ◆ Shiqqino niwaawe beehatenni rosaano bado badotenni Itophiyu malaatu afiinni nabbabbanno gede assa.
- ◆ Rosu mine xagisate ogeeyye heedhuro uddannansa uddidhino garinni rosu mine kifilete giddo e'e rosiisaanchu tiranna xagicho lainohunni hasaawa assitanno gede koyisanna rosaano xagisate ogeesswayinni huwattinore

bado badotenni xawissanno gede assa.

- ◆ Fooliishshote qara malaattanna xaphoomunni konni umi aana hasaabbanno yannara horoon-sidhanno malaatta sayissanno sokka amaddara hasiissanno Itophiyu malaatu afii akatta lawishsha leellishshu gedensaanni rosaano loossanni leellishshanno gede assa.
- ◆ Xissonnita woy dhibbunnita , hinciicamannita, huronnita, fooliishshote Itophiyu malaatu afiinni albu,macciishshammenna akatu xawishshi lawishsha shiqishshu gedensaanni rosaano rosiisidhanno gede assa.
- ◆ Malaatta albu, macciishshammenna akatanna xawishsha woratenni seejjote, qorophote malaatta leellishshanno gede assa.
- ◆ Xagichu marichi marichi horora hosannoro rosaano bado badotenni xawissanno gede assa.
- ◆ Shiqqino niwaawenninna rossanno maxaafinsa giddo noo misillanni la'ino xaggate dannanni ka'e xagga roorihunni magariinni shiqqannoro Itophiyu malaatu afiinni xawissanno gede assa.
- ◆ Rosaano shiqqinonsa niwaawenni ka'e sasenna shoole ikkite:
  - A. Xagicho adhinanni yannara akimete hajajo agadha noose horo
  - B. Xagicho garunni adha hooga abbitanno gawajjo
  - C. Xagichu mini giddo hiittoonni worama noosiro amaalante hedonsa bado badotenni Itophiyu malaatu afiinni uyitanno gede assa.
- ◆ Rosaanote shiqqinonsa niwaawe kaima asatenni xagga hidha hasiissanno gari darga anga fushshatenni kultanno gede assa.
- ◆ Rosiisaanchu/cho leellishate kifile abbitino xagga heedhuro woy kolishshu saleedira roore yanna xagga horo uyitanno yanna borreessinanni darga leellishshanno misile loosatenni rosaano xagicho horoonsi'nanni yanna sa'anna hooga hiittoonni afa dandaa noonsaro leellishsha; jeefoteno rosaano bado badotenni huwatino qorophote macciishshamme hedote giddo worino garinni Itophiyu malaatu afiinni xawissanno gede assa.

- ◆ Baadillichotenna haaro yanna xagga mereero noo qara badooshshuwa leellishanno misilla shiqishatenni xawishsha aa. Ledoteno, rosaano rossanno maxaafinsa giddo baadillichonna haaro yanna xagga la'anno gede assinummo gedensaanni la'ino badooshshe uminsa yaattonni Itophiyu malaatu afiinni xawissanno gede assa.
  - ◆ Shiqqino niwaawe qara qara hedo uminsa xawisate doogonni xawissanno gede assa.
  - ◆ Roso sase rosiishsha shooleho shiqqino xa'mo garinni rosiisaanchu/rosiisaancho shiqqino diraami qara sokkana wodho aatenni danchu malaatu afii dandii noonsari
4. nni ajjannokkiri 5 nni roortannokki rosaano beeqqitanno ikkitotenni wo'mino diraama kifilete giddo shiqishshanno gede assa. Jeefoteno, diraamu jeefanni hee'reennanni diraama lainohunni kifile xaphoomu hedo uyitanno gede assatenni roso gumula.

Rosu Kaa'looshshu Uduunne

- ◆ Dandaamiro babbaxxitino halaali xagga kininna, du'namaano, qibaate, xaginsanni marfe w.k.l. woy kore leellishshanno kuulaame misilla
- ◆ Itophiyu malaatu afii haaro borqaalla
- ◆ «U» malaatu afii maxaafa
- ◆ Lowohunni qixxaabbino amaaruu afii qubbichu fidalla chaartuwanna filash kaarduwa
- ◆ Babbaxxitino angate suude leellishshanno chaartuwa

Keena

Fooliishshuwate shiqqino rosiishshuwa garunni huwatansa buuxate qoteho fooliishshote tittirroonni mixuwa mageeshshi geeshsha gumaamma ikkansa buuxate konni woroonni tittirroonni dooganni rosaanote danduunna egennote dhuka keena dandiineemmo:

- ◆ Babbaxxitino doogga horoonsi'ratenni rosaano rosu umo garunni huwatansa buuxa
- ◆ Xa'muwa shiqqanno yannara baalanti rosaano baqqinaatunni ha'runsansa buuxa.
- ◆ Itophiyu malaatu afiinni shiqqino niwaawe rosaano illacha tugge ha'runsansa buuxa.

- ◆ Rosaano fooliishshote niwaawe beeqite bado badotenni Itophiyu malaatu afiinni nabbabban-no woyite garunni nabbawansa ha'runsansa buuxa.
  - ◆ Rosaano kifilete giddo beeqqitanno, hasaab-banno woy hedo uyitanno woyite fooliishshote rosira shiqqino qara malaattano ikkito wole malaatta hasiisanno albu, macciishshammetenna akatu xawishshinni garunni eessite horoonsi'ransa buuxa
  - ◆ Xagichu kaa'lonna horo kifiletenna mini loosira uyinoonninsa dawaro xawissanno yannara wo'mu akatinni garunni shiqishansa buuxa
  - ◆ Rosaano xagichu qarunni marichi marichi garinni shiqannoro Itophiyu malaatu afiinni xawisansa buuxa
  - ◆ Rosaano xagicho lainohunni aante noo bixxilluwa huwatanna huwata hoogansa buuxa:
1. Rosaano xagicho adhinanni yannara akimete hajajo agadha noose horo Itophiyu malaatu afiinni mittimmatenninna hojjinni shiqishshanno yannara garunni xawisansa ha'runsa
  2. Xagicho garunni adha hooga abbitanno gawajjo Itophiyu malaatu afiinni mittimmatenninna hojjinni shiqishshanno yannara garunni xawisansa ha'runsa
  3. Xagichu mini giddo hiittoonni worama noosiro Itophiyu malaatu afiinni mittimmatenninna hojjinni shiqishshanno yannara garunni xawisansa ha'runsa
- ◆ Rosaano xagicho hidha hasiisanno gari darguwa garunni xawisansa buuxa
  - ◆ Rosaano xagichu horo aanno yanna sa'asenna sa'a hoogase , xagichu usuraminoha ikkasinna hoogasi hiittoonni buuxa noonsaro loosunni leellishshanni Itophiyu malaatu afiinni xawissanno yannara gara ikkansa buuxa
  - ◆ Shiqqino niwaawe qara hedo uminsa xawisate doogonni Itophiyu malaatu afiinni xawissanno gede assa
  - ◆ Xagichu horo, amadooshshe, adhinanni gara, iillishanno qarra diraamunni shiqishshanno yannara wo'ma Itophiyu malaatu afii akatta amadino xawisate garinni horoonsi'ransa buuxa

Rosiishshu dawaro

Assoote 2.2 Niwaawe

Rosiishsha Mite

Niwaawete garinni aante noo xa'muwara gari dawaro doortine Itophiyu malaatu afinni dawarre.

1. A	5. A
2. D	6. D
3. C	7. B
4. B	

Assoote 2.3 Niwaawe

Xagicho Niwaawe gafa lame

Rosiishsha Mite

Niwaawete garinni aantanno xa'muwa adda woy kapho yitinanni "adda" yitiniro mayira yitinoonniro korkaata shiqishshinanni hattono "kapho" yitiniro mayira yitinoonniro Itophiyu malaatu afinni xawisse.

1. kapho	6. kapho
2. kapho	7. adda
3. adda	8. kapho
4. adda	9. adda
5. adda	10. kapho

FOOLIISHSHO ONTE

QOROPHO

Xaphooma agarranni guma

Konni rosi gedensaanni rosaano:

- ◆ Qoropho lainohunni shiqqino niwaawe ha'runsite guma hedo Itophiyu malaatu afiinni xawissanno.
- ◆ Mannunnita wo'mitino keeraanchimma agarate assa hasiissanno qoropho Itophiyu malaatu afiinni xawissanno.
- ◆ Qoropho assa hasiissannoricho lainohunni Itophiyu malaatu afiinni shiqannonsare ha'runsitanno.
- ◆ Addi addi gari qorophote malaatta leellinshanni garanna albu xawishshi akatta leellishshanno.
- ◆ Babbaxxitino qorophote malaatta la'atenni sayissanno sokkana ofoltanno darga Itophiyu malaatu afiinni xawissanno.

Fooliishshote rosinni agarranni gummanna tittirshu amaduwa

Konni rosi gedensaanni rosaano:

- ◆ Qorophote hasiishshanna horo lainohunni malaatu afiinni xawissanno.
- ◆ Barru barru millimora qorowo assa hoo-gatenni iillitara dandiitanno jadduwa malaatu afiinni xawissanno.
- ◆ Qoropho manchi beetti keeraanchimma agadhate ledno noose fiixooma Itophiyu malaatu afiinni xawissanno.
- ◆ Mini giddo, ollaaho, loosu bayicho hattono dooggate iillitanno jadduwa malaatu afiinni xawissanno.

- ◆ Qoropho assa lainohunni sokka sayissanno woyite, dhibba, masa, waajjanna tenne labban-no macciishshamme amadinoha malaatu afi akata horoonsidhe xawissanno.
- ◆ Wo'mitinokki coyi fooliishshuwa malaattatenni wonshitanno; qara malaatta lainohunni hasaabbe malaatta leellinshanni gara wo'mu akatinsa ledno xawissanno.

Malaatu afi amado :

Kaimu malaatinsara suusa woy su'ma xawissannore(su'ma wonshitannore)hoodisatenni soorrantanno malaatta bandanna malaattate akatta huwata

Su'mu wonshaano

Malaatu kifile

Lawishsh:

Baatto woy hawuura yitanno malaatta mittuleellinshanni garinna akatta heedhannansa gaware yaanno ogimmate su'miwa soorrantanno wote hoodissannoha ledote malaatu kifile(su'mu wonshaancho) aleenni la'nummoha lawanno

Irsha /hawuura + su'mu wonshaancho = gaware

Baatto woy hawuura yitanno malaatta su'mu wonshaano malaatu kifile hoodisatenni leellinshummo-ro gaware yaankeeti. Aleenni misilete la'nummo garinni konne su'mu wonshaancho leellinshanni gari lamente(፳) woy(፲) angate hoowi qote noo anga albaanni godowu taalinni shiima geeshsha ale qole kaase dirrisatenni uurrisa. Aleenni misilete la'neemmo garinni gaware yaanno woshshinanni malaate leellinshanni gari irsha yaannoha kiiro

1. Aana nooha kaimu malaate leellishatenni su'mu wonshaancho ikkinohunni kiiro

2. Aana noo malaatu kifilenni gudate.

Hattono, rosiisa yaanno malaati rosiisaancho yaanno ogimmate woshshinanni su'miwa sooramanno yannara malaate leellinshanni gari rosiisa yaannoha kaimu malaate leellishatenni lamente ሽ woy ጎ anguwanni gudate.

1

2

Rosiisa + su'mu wonshaancho
= rosiisaancho

Rosaano, affinoonnita togoo akatta noonsa su'mu wonshaano malaatta leellishatenni rosiisidhanno gede assatenni kifilete giddo rosiisidhanno gede assa

Uyinoonni kifilete yanna: 3

Rosu Shiqanno gara

- ◆ Rosu umo buuxansa huwatate shiima daqqiqa uyine rosu umi aana hedo uyitanno gede koyisa.
- ◆ Niwaawete balaxote xa'mubba shiqishatenni rosaanote nabbawate hasatto kakkayisa.
- ◆ Rosaano shiqqino niwaawe Itophiyu malaatu afiinni nabbabbanno gede assa.
- ◆ Shiqqino niwaawe beehatenni rosaano bado badotenni Itophiyu malaatu afiinni nabbabbanno gede assa.
- ◆ Shiqqino niwaawe qara hedo uminsa xawisate doogonni Itophiyu malaatu afiinni xawissanno gede assa
- ◆ Rosaano niwaawete giddo kayinsoonnirena qarqarinsara qorowote hoongenni tuncu yitanno wole jadduwanna hattono jadduwa gargadhate assa hasiissanno qorowo anga fushshatenni xawissanno gede assa
- ◆ Xaphoomunni qorophote hasiishshanna horo shiqqino niwaawenninna kifilete giddo hasaawi gedensaanni rosaano bado badotenni malaatu afiinni xawissanno gede assa
- ◆ Rosaano gaamote ikkita barru barru millimora qorowo assa hoogatenni iillitara dandiitanno jaddo lainohunni hasaabbe Itophiyu malaatu afiinni shiqishshanno gede assa

- ◆ Rosaano gaamotenni beehante mini giddo, loosu darga, hattono dooggate qorophote hoongenni iillitanno jadduwa lainohunni hasaabbe iillitino xaphoomu hedo bado badotenni malaatu afiinni xawissanno gede assa
- ◆ Qorowote hasiishsha lainohunni qara huwatote sokka sayissanno woyite, dhibba ,waajja, masillenna tenne labbanno macciishshamme mitteenni amadino malaatu afi akatta horoon-sidhe sokka sayissanno gede assa
- ◆ Balaxote qoropho hasiishshanna jaddote bunshe xawisate kaa'litannonsare niwaawetenni fultino qara malaatta shiqishatenni rosaano hasaabbanno gede assatenni malaatta leellinshanni gara wo'mu akatinsa ledoleellishshanno gede assa

Rosu Kaa'looshshu Uduunne

- ◆ Babbaxxitino balaxote qorowo malaatta leellishshanno misilla, foto giraaffa
- ◆ Jaddo gargadhate uddannanna gargadhinanni uduunne woy misillansa amaddino fotta woy misilla
- ◆ Itophiyu malaatu afi haaro borqaalla
- ◆ «U» malaatu afi maxaafa
- ◆ Lowohunni qixxaabbino amaaruu afi qubbichu fidalla chaartuwanna filash kaarduwa
- ◆ Babbaxxitino angate suude leellishshanno chaartuwa

Keena

Fooliishshuwate shiqqino rosiishshuwa garunni huwatansa buuxate ledote fooliishshote tittirroonni mixuwa mageeshshi geeshsha gumaamma ikkana buuxate konni woroonni tittirroonni doogganni rosaanote danduunna egennote dhuka keena dandiineemmo:

- ◆ Babbaxxitino doogga horoonsi'ratenni rosaano rosu umo garunni huwatansa buuxa
- ◆ Rosaano shiqqino niwaawe beeqite bado badotenni Itophiyu malaatu afiinni nabbabbanno woyite garunni nabbawansa ha'runsanna buuxa.
- ◆ Shiqqino niwaawe qara hedo uminsa xawisate doogonni Itophiyu malaatu afiinni garunni xawisansa harunsa

- ◆ Rosaano mini giddo, loosu darga, hattono dooggate qorophote hoongenni iillitanno jadduwa gargadhate assa hasiissanno qoropho garunni xawisansa buuxa
- ◆ “ Rosaano xaphoomunni qorophote hasiishshanna horo wo’mu malaatu afii akatta horoonsidhe xawisansa harunsa
- ◆ Rosaano gaamote ikkrite barru barru millimora qorowo assa hoogatenni iillitara dandiitanno jaddo lainohunni hasaabbannonna hedonsa shiqishshanno woyite garunni shiqishansa buuxa
- ◆ Rosaano qorowo manchi beetti fayyimma agarooshshi ledoo noose xaadooshshe bado badotenni malaatu afiinni xawissanno woyite garunni xawisansa buuxa
- ◆ Qorophote hasiishshi qara huwatote sokka sayissanno woyite dhibba, waajja, masillanna kore labbanno macciishshamme amaddino malaatu afii akatta horoonsidhe garunni xawisansa buuxa
- ◆ Balaxote qorowo hasiishshanna jaddote bunshe xawisate kaa’litannonsa fooliishshotenni fultino qara malaatta horoonsidhanno woyite malaatta leellinshanni gara wo’ma akattansanni garunni leellishansa buuxa

Rosiishshu dawaro

Assoote 2.2 Niwaawe

Rosiishsha Mite Aante noo xa’muwara gara ikkinoha adda gara ikkinokkiha kayinni kapho yitinanni Itophiyu malaatu afiinni dawaro uuyye.

1. Adda
2. Kapho
3. Adda
4. Adda
5. Kapho

Rosiishsha Sase

Aante noo xa’muwara gari dawaro dooratenni Itophiyu malaatu afiinni dawaro uuyye.

1. C	4. D
2. D	5. C
3. C	

Fooliishsho Lee

Bushshu Hoshoshama

Xaphooma agarranni gumma

Konni rosi gedensaanni rosaano:

- » Bushshu hoshoshama korkaattanna qarqarahho abbitanno jaddo Itophiyu malaatu afiinni xawissanno.
- » Bushshu hoshoshama gargarranni doogga Itophiyu malaatu afiinni xawissanno.
- » Bushshu hoshoshama lainohunni shiqino rosinni afidhino huwato Itophiyu malaatu afiinni xawissanno.
- » Xawinsanni gara millimmote raginni, leellinshanni gari so'ronni fichensa
- » Soorantara dandiitanno malaatta akatta leellishshanno.

Fooliishshote rosinni agarranni gummanna tittirshu amaduwa

Kunni rosi gedensaanni rosaano:

- ◆ Bushshu hoshoshama korkaatta malaatu afiinni xawissanno.
  - ◆ Bushshu hoshoshama hoollanni doogga xawissanno.
  - ◆ Bushshu hoshoshamani dagganno jaddo Itophiyu malaatu afiinni xawissanno.
  - ◆ Bushshu hoshoshama lophote aana iilishshanno qarra Itophiyu malaatu afiinni xawissanno.
1. Bushshunna wayi agarooshshira noonsa horo lainohunni Itophiyu malaatu afiinni xawissanno.

2. Rossino qara malaattanni wo'mu Itophiyu malaatu afii akatinni bushshu hoshoshamare qara huwato xawissanno.
3. Malaattate lawooshshenna badooshshe leellinshanninna akatinsa garinni xawissanno.

Malaatu afii amado

Malaattate angate suude, millimmo, raga, ofoltanno bisu kifile w.k.l. garunni leellisha horoonsi'ra hooga abbitannota fichete soorro huwata

Malaatta angate suudinni, millimotenni, ragunni, bisinke aana marte hossanno woy kikkisantanno bayichinni, albu xawishshinni, macciishshamme xawisate doogonni w.k.l. xaaddaranna babbaxx- itara dandiitanno. Tenne malaatta akata seekke afa malaatu afii xaadooshshira hasiisannoho. Korkaatuno, malaatu afoo horoonsi'neemmo woyite malaatta garunni leellinshanni gara huwantummokkinni woy sammi yine garu angate suude, millimmo, raga, bisinkera ofoltanno woy kikkisantanno bayicho, albu xawishsha, macciishshammete xawishsha horoonsi'ra hoongummoro sumuu yaa hooga calla ikkikkinni gibbo kalaqara dandaanno. Konne ikkino daafira, togooha malaatta leellinshanni garanna akata seekke huwata hasiissanno.

Togooti malaatta horoonsi'nanni gari so'ro kal-aqantannokki gede qoropho assa hasiissannonke malaatta giddo lawishsha la'nummoro:

- ◆ anna" yaanno malaate leellinshanni gari onte qubbe farsha yitino, hoowu midashshu widira higinno mitte anga lowo qubbichi widoonni sammicho kisiisatenni keeshshiishatenni woloota shoole qubbe lede lede eranni diriisatenniiti. Kayinnilla, tenne mittu gari angate suudinna millimmo noo anga sammichinkera

mittu midashshi widira qolle leellinshummoro harricho yitannota horontanni baxxitino fiche anno.

Xaano qolle kuni angate suudinna millimmo noo anga lowo qubbichi widoonni gacco kisiinse leellinsummoro ama yitanno fiche heedhannonke.

Rosiisaancho :

Konne xawishsha shiqishitto/a gedensaanni tenne fooliishshora shiqqino niwaawenni fultino qara malaattanni woy wole malaattanni angate suudinni, leellinshanni garinni millimotenni, ragunni kurinni mittunni woy wolunni leellishate so'ronni fichensa soorrantanno malaatta kolishshu saleedira borreestatenni kifilete giddo rosaano hasaabbanno gede asse. Jeefoteno, rosaano affino malaatta leellishshanno gede jawaachishshensa. Hakkiichinnino, shiqqino rosiishshuwa loossanno gede assensa.

nabbawa ---- xiinxawa --- borreessa

Uyinoonni kifilete yanna: 3

Rosu Shiqanno gara

- ◆ Rosu umo buuxansa huwatate shiima daqiiqa uyine rosu umi aana hedo uyitanno gede koyisa.
- ◆ Niwaawete balaxote xa'mubba shiqishatenni rosaanote nabbawate hasatto kakkayisa.
- ◆ Rosaano shiqqino niwaawe Itophiyu malaatu afiinni nabbabbanno gede assa.
- ◆ Shiqqino niwaawe beehatenni rosaano uminsa fajjonni bado badotenni Itophiyu malaatu afiinni nabbabbanno gede assa.
- ◆ Niwaawe jeeffanno woyite, rosaano bushshu hoshoshama korkaata Itophiyu malaatu afiinni xawissanno gede assa
- ◆ Rosaano niwaawete giddo kayinsoonnireenna woloota qarqarinsara affinore bushshu hoshoshama gargarranni doogga bado badotenni xawissanno gede assa
- ◆ Kolishshu saleedira lawishshuwa shiqishateninna rosaanote maxaafira noo fotubba la'anno gede assini gedensaanni rosaano bushshu

hoshoshamanni iillitanno jadduwa Itophiyu malaatu afiinni shiqishshanno gede assa.

- ◆ Bushshu hoshoshama irshu baattoranna lophote aana iillishanno jaddo lainohunni hasaabbanno gedenna hedonsa Itophiyu malaatu afiinni shiqishshanno gede jawaachishshisha
- ◆ Rosaano qarqaru agaroooshe lainohunni gaamotenni hasaabbe qara coye Itophiyu malaatu afiinni shiqishshanno gede assa.
- ◆ Fooliishshotenni rossino qara malaatta horoon-sidhe bushshu hoshoshama lainohunni harancho huwanyootu looso loossanno gede assa
- ◆ Malaattate xaadooshshenna badooshe malaatta leellinshanni garanna akatta lainohunni rosaano mimmito xa'muwa xa'mitanno gede assa.

Rosu Kaa'looshshu Uduunne

- ◆ Rosaanote maxaafi giddo noo bushshu hoshoshama ha'rinsho, saada itte mulliche assitino baatto, dubbu dola, lolahu hoshoshino doogga, wole lophote looso leellishshanno kuulaame misilla
- ◆ Rosu mini qarqara bushshu hoshoshama lainohunni ka'ino hajubba leellishanno darga daa'atishiisa
- ◆ Itophiyu malaatu afii haaro borqaalla
- ◆ «U» malaatu afii maxaafa
- ◆ Lowohunni qixxaabbino amaaruu afii qubbichu fidalla chaartuwanna filash kaarduwa
- ◆ Babbaxxitino angate suude leellishshanno chaartuwa

Keena

Fooliishshuwate shiqqino rosiishshuwa garunni huwatansa buuxate ledote fooliishshote tittirroonni mixuwa mageeshshi geeshsha gumaamma ikkana buuxate konni woroonni tittirroonni doogganni rosaanote danduunna egennote dhuka keena dandiineemmo:

- ◆ Babbaxxitino doogga horoonsi'ratenni rosaano rosu umo garunni huwatansa buuxa

- ◆ Shiqqino niwaawe Itophiyu malaatu afiinni nabbawantanno woyite rosaano illacha tugge ha'runsitanni hee'ransa buuxa
- ◆ Rosaano shiqqino niwaawe beeqite bado badotenni Itophiyu malaatu afiinni nabbabban-no woyite garunni nabbawansa ha'runsanna buuxa.
- ◆ Rosaano bushshu hoshoshama korkaatta Itophiyu malaatu afiinni garunni xawisansa buuxa
- ◆ Rosaano bushshu hoshoshama gargarranni doogga Itophiyu malaatu afiinni garunni xawisansa buuxa
- ◆ Rosaanote maxaafira noo misilla la'e huwat-tinore Itophiyu malaatu afiinni garunni xawisansa buuxa
- ◆ Bushshu hoshoshama irshu baattoranna addi addi lopho aana iillishshanno gawajjo malaatu afiinni tittirte kulansa buuxa.
- ◆ Rosaano qarqaru agarooshshe lainohunni gaamotenni hasaabbino qara heduwa Itophiyu malaatu afiinni shiqishansa ha'runsa.
- ◆ Fooliishshotenni rossino qara malaatta ho-roonsidhe bushshu hoshoshama lainohunni Itophiyu malaatu afiinni huwanyo aansa buuxa.
- ◆ Malaattate xaadooshshenna badooshshe malaatta leellinshanni garanna akatta lainohunni rosaano mimmito xa'muwa xa'mitanno gede assa.

Rosiishshu dawaro

Assoote 2.2 Niwaawe

Rosiishsha Lame

Aante noo xa'muwara gara ikkinoha adda gara ikkinokkiha kayinni kapho yitinanni Itophiyu malaatu afiinni dawaro uyye.

1. adda
2. kapho
3. kapho
4. adda
5. adda
6. adda
7. adda
8. kapho
9. adda
10. adda

Rosiishsha Sase

Aante noo xa'muwara gari dawaro dooratenni dawaro'ne Itophiyu malaatu afiinni rosiisaanchi'nera leellishshe.

1. D
2. D
3. D
4. D

Roso Sase

Assoote 3.1 Malaattate Akatta Huwata

Rosiishsha Lame

Aante noo xa'muwara gari dawaro dooratenni dawaro'ne Itophiyu malaatu afiinni rosiisaanchi'nera leellishshe.

1. A
2. D
3. B

Fooliishsho Lamala

Turizime

Xaphooma agarranni gumma

Konni rosi gedensaanni rosaano:

- ◆ Qarqarinsara afantanno daa”antara dandiinanani darguwanna halchishshannore Itophiyu malaatu afinni xawissanno
- ◆ Daa”atate horo, mayimmanna gola lainohunni hasaabbe iillitinowa
- ◆ Itophiyu malaatu afinni xawissanno.
- ◆ Shiqqinonsa niwaawe qara hedo Itophiyu malaatu afinninna harancho borronni xawissanno.
- ◆ Hasaabbanno woyite, yekkeerantanno woyitenna hedonsa xawissanno woyite, maala’la, dhaggeeffatanna kore labbanno macciishshamme amaddino malaattate katta horoonsidhanno.

Fooliishshote rosinni agarranni gummanna tittirshu amaduwa

Kunni rosi gedensaanni rosaano:

- ◆ Heedhanno qarqarira afantanno daa”atate baxissannore malaatu afinni xawissanno.
- ◆ Gobbansata qara qara ikkitino daa”atate baxisaano xawissanno.
- ◆ Daa”atate miinju horo malaatu afinni xawissann
- ◆ Daa”ataano dargunni darga taraabbanno qara qara korkaatta tittirte kultanno.
- ◆ Maala’la, dhaggeeffata leellishshanno malaatu afii akatta giddo wortanni gobbansa donire, wogare, maala’linanni kalaqamu eltorena wole baxissannore shiqishshanno.

- ◆ Malaattate mereero nooha akatu woy assinanni xaadooshshenna badooshshe xawissanno.
- ◆ Qara malaatta lainohunni hasaabbe malaatta assinanni gara leellishshanno.

Malaatu afii amado

Qubbichu fidale kaimaho horoonsidhanno malaatta

Rosiisaancho, niwaawete giddonni fultino qara malaatta woy wole qubbichu fidale kaimaho horoonsidhanno malaatta kolishshu saleedi aana borreessite xawishsha uyinsa.

Xawishshu gedensaanni rosaano affino togoo akatta noonsa malaatta leellishshanno gede assi. Aante noo malaatta lawishshu gede kayisa dandiinanni:

Harare = “ሐ” hanafanno malaate(ሐረር)

Diredaawa = “ደ” hanafanno malaate(ደፊዳዎ)

Wodiido = “ደ” hanafanno malaate(ደቡብ)

Haanja = “ከ” hanafanno malaate(ከረንጎዴ)

Ayirrinnye = “ከ” hanafanno malaate(ከብር)

Kore lawishshuwa shiqishitto gedensaanni rosiishshuwanna fooliishshonnire qara malaatta kuri akatta garinni baddanno gede assa hasiissanno.

Uyinoonni kifilete yanna: 3

Rosu Shiqanno gara

- ◆ Rosu umo buuxansa huwatate shiima daqqiqa uyine rosu umi aana hedo uyitanno gede koy-isa.
- ◆ Niwaawete balaxote xa'mubba shiqishatenni rosaanote nabbawate hasatto kakkayisa.
- ◆ Rosaano shiqqino niwaawe Itophiyu malaatu afiinni nabbabbanno gede assa.
- ◆ Shiqqino niwaawe beehatenni rosaano uminsa fajjonni bado badotenni Itophiyu malaatu afiinni nabbabbanno gede assa.
- ◆ Shiqqino niwaawe qara hedo uminsa yaattonni Itophiyu malaatu afiinni xawissanno gede assa.
- ◆ Rosaano heedhanno qarqarira afantannore daa"atate goshoooshshannore malaatu afiinni xawissanno gede assa.
- ◆ Gobbansara afantanno qara qara ikkitino daa"atate baxisaano wo'mu Itophiyu malaatu afii akati ledo xawissanno gede assa.
- ◆ Turizimete miinju horo lainohunni harancho lawishsha shiqishatenni rosaano turizimete miinju horo Itophiyu malaatu afiinni xawissanno gede assa.
- ◆ Rosaano shiqqino niwaawe garinni daa"ataano dargunni darga taraabbanno qara qara korkaatta Itophiyu malaatu afiinni tittirte kultanno gede assa.
- ◆ Rosaano gobbansa donire, wogare, maala'linanni kalaqamu eltorena wole baxissannore gaamotenni hasaabbu gedensaanni maala'la, dhaggeeffata xawissannore Itophiyu malaatu afii akatta wonshite shiqishshanno gede assa.
- ◆ Rossino malaattate mereero nooha akatu woy assinanni xaadooshshenna badooshshe xawissanno gede assa.
- ◆ Qara malaatta lainohunni hasaabbe malaatta leellishshanno gede assa.

Rosu Kaa'looshshu Uduunne

- ◆ Babbaxxitino gobbankera daa"atate baxissannore leellishshanno misilla, viidiyo

- ◆ Itophiyu malaatu afii haaro borqaalla
- ◆ «U» malaatu afii maxaafa
- ◆ Lowohunni qixxaabbino amaaruu afii qubbichu fidalla chaartuwanna filash kaarduwa
- ◆ "Babbaxxitino angate suude leellishshanno chaartuwa

Keena

Fooliishshuwate shiqqino rosiishshuwa garunni huwatansa buuxate ledote fooliishshote tittirroonni mixuwa mageeshshi geeshsha gumaamma ikkansa buuxate konni woroonni tittirroonni doogganni rosaanote danduunna egennote dhuka keena dandiineemmo:

- ◆ Babbaxxitino doogga horoonsi'ratenni rosaano rosu umo garunni huwatansa buuxa.
- ◆ Xa'mo shiqqanno woyite rosaano illacha tugge ha'runsitanni hee'ransa buuxa.
- ◆ Turizimete mayimma Itophiyu malaatu afiinni shiqqanno woyite rosaano illacha tugge ha'runsansa buuxa.
- ◆ Rosaano shiqqino niwaawe bado badotenni Itophiyu malaatu afiinni nabbabbanna ha'runsaga;garunni nabbawansa buuxa.
- ◆ Rosaano shiqqino niwaawe qara hedo uminsa yaattonni Itophiyu malaatu afiinni garunni xawisansa buuxa.
- ◆ Gobbansara afantanno qara qara ikkitino daa"atate baxisaano wo'mu Itophiyu malaatu afii akati ledo xawisansa buuxa.
- ◆ Turizimete noose miinju horo Itophiyu malaatu afiinni garunni xawisansa buuxa.
- ◆ Daa"ataano dargunni darga taraabbanno qara qara korkaatta Itophiyu malaatu afiinni tittirte kulansa buuxa.
- ◆ Gobbansa donire, wogare, maala'linanni kalaqamu eltorena wole baxissannore gaamotenni hasaabbu gedensaanni maala'la, dhaggeeffata xawissanno Itophiyu malaatu afii akatta wonshite shiqishansa buuxa.
- ◆ Rossino malaattate mereero nooha akatu woy assinanni xaadooshshenna badooshshe garunni xawisansa buuxa.

- ◆ Qara malaatta lainohunni hasaabbe malaatta garunni leellishansa buuxa.

Rosiishshu dawaro

Assoote 2.2 Niwaawe

Rosiishsha Lame

Aante noo xa'muwara gari dawaro doortine qolle.

1. D	4. C
2. D	5. D
3. C	

Roso Sase

Assoote 3.1

Malaattate Akatta Huwata

Rosiishsha Lame

“A” hunda uyinoonni malaattara gari tittirsha “B” hunda uyinoonni malaatta ledo Fiixoon-satenni rosiisaanchi'nera Itophiyu malaatu afinni leellishshe.

1. A	4. D
2. B	5. E
3. C	

Fooliishsho Sette

Kaa'lama

Xaphooma agarranni guma

Konni rosi gedensaanni rosaano:

- ◆ Kaa'lama gobbateno ikko dagate noonsa horo lainohunni niwaawete giddo shiqqinonsata qara qara hedubba Itophiyu malaatu afiinni xawissanno.
- ◆ Kaa'lamate horo Itophiyu malaatu afiinni xawissanno.
- ◆ Niwaawetenni fultino xa'muwara wo'mu Itophiyu malaatu afiinni dawaro uytanno.
- ◆ Kaa'lamannire hasaabbanno woyite shaqqillu, hagiirru, dadillu macciishshamme xawissanno Itophiyu malaatu afii akatta eessite horoonsidhanno.
- ◆ Gobbansa dagoomu kaa'lamate uurrinshuware Itophiyu malaatu afiinni xawissanno.

Fooliishshote rosinni agarranni gummanna tittirshu amaduwa

Kunni rosi gedensaanni rosaano:

- » Kaa'lama mini giddo, dagate, hattono gobbate noonsa horo Itophiyu malaatu afiinni xawissanno.
- » Kaa'lamate dana Itophiyu malaatu afiinnina haranchunni borrotenni xawissanno.
- » Gobbankera kaa'lamate bude leellishshanoo dagate uurrinshuwa Itophiyu malaatu afiinni xawissanno.
- » Dadillu, danchummate, hagiirru, yaaddote macciishshamme xawissanno Itophiyu malaatu afii akatta eessite kaa'lama lainohunni hedonsa shiqqishshanno.

- » Malaatta labbannonna baxxitanno akatta lainohunni gaamotenni hasaabbe hedonsa xawissanno.
- » Lame mittu gari anga suude horoonsidhanno malaatta wole Itophiyu malaatu afii akatta ledoo xaadissannonsanna babbaxxitanno akatta xawissanno.

Malaatu afii amado

Lawishsha: malaatu deerrinni

iti/ ittu	di''itino/ di''ittino
dayi/daggu	didayino/didaggino
ha'ri/ hadhu	daha'rino/ dihadhino
borreessi/ borreessitu	diborreessino/ diborreessitino

Coyi fooliishsho deerrinni :

Abbebe daaraati.	Abbebe didaaraati.
Daanye godo'laraati.	Daanye digodo'laraati.

Aleenni saaxinete nooha malaatu kifile horoonsi'ratenni mitte mahooyyaancho hedoo hi'naancho hedoo widira soorra dandiineemmo. Hattoonni, mitte mahooyyaancho hedoo amaddino coyi fooliishsho hi'naancho hedoo amaddino coyi fooliishshora soorrate horoonsi'neemmo.

Rosiisaancho

Aleenni saaxinete giddo xawinsooni malaatta hiitto ikkite hi'naanchotewiinni mahooyyaanchote widira soorantannoo xawishsha uyitto/a gedensaanni xawishshu garinni rosaano malaatta hi'naanchote fiche widira soorranoo malaate horoonsidhe leellishshanno gede assa dandiinanni. Ledoteno, niwaawete giddonni fultino qara ma-

laatta hakko garinni mahooyyaanchotenni hi'naan-
chote soorritanni coyi fooliishshuwa loossanno
gede assa dandiinanni.

Uyinoonni kifilete yanna: 3

Rosu Shiqanno gara

- ◆ Rosu umo buuxansa huwatate shiima daqiiqa uyine rosu umi aana hedo uyitanno gede koyisa.
- ◆ Niwaawete balaxote xa'mubba shiqishatenni rosaanote nabbawate hasatto kakkayisa.
- ◆ Rosaano shiqqino niwaawe Itophiyu malaatu afiinni nabbawatenni ha'runsitanno gede assa.
- ◆ Shiqqino niwaawe beehatenni rosaano uminsa fajjinni bado badotenni Itophiyu malaatu afiinni nabbabbanno gede assa.
- ◆ Shiqqino niwaawe gedensaanni rosaano kaa'lama mini mannirano ikko dagate noose horo malaatu afiinni xawissanno gede assa.
- ◆ Kaa'lamate dana Itophiyu malaatu afiinninna haranchunni borrotenni xawissanno gede assa.
- ◆ Rosaano lame lame ikkitanni hasaabbe gobbankeranna heedhanno qarqarira affinore kaa'lamate bude leellishshannore dagoomu uurrinshuwa malaatu afiinni xawissanno gede assa.
- ◆ Shiqqino niwaaweta qara hedo uminsa yaattonni Itophiyu malaatu afiinni xawissanno gede assa.
- ◆ Dadillu,shaqqillu, hagiirru, yaaddote maccii-shshamme xawissanno Itophiyu malaatu afii akatta eessite kaa'lama lainohunni hedonsa shiqishshanno gede assa.
- ◆ Malaatta labbannonna baxxitanno akatta lainohunni gaamotenni hasaabbe hedonsa xawissanno gede assa.
- ◆ Kolishshu saleedi aana lame mittu gari anga suude horoonsidhanno malaatta lawishsha aatenni rosaano fooliishshote qara malaattanna wole affino malaatta mittu gari akatta noonsare leellishshanno gede assa.

- ◆ Lame mittu gari anga suude horoonsidhanno malaatta wole Itophiyu malaatu afii akatta ledoxaadissannonsanna babbaxxitanno akatta xawissanno gede assa.

Rosu Kaa'looshshu Uduunne

- ◆ Gobbanketa baadilicho kaa'lamate uurrinshuwa ikkitinore iddire, ququuwe, maabara leellishshanno misilla
- ◆ Baattote loosaasine(gaware)mitteenni looso loossanna leellishshanno misile w.k.l.
- ◆ Itophiyu malaatu afii haaro borqaalla
- ◆ «U» malaatu afii maxaafa
- ◆ Lowohunni qixxaabbino amaaruu afii qubbichu fidalla chaartuwanna filash kaarduwa
- ◆ Babbaxxitino angate suude leellishshanno chaartuwa

Keena

Fooliishshuwate shiqqino rosiishshuwa garunni huwatansa buuxate ledote fooliishshote tittirroonni mixuwa mageeshshi geeshsha gumaamma ikkansa buuxate konni woroonni tittirroonni doogganni rosaanote danduunna egennote dhuka keena dandiineemmo:

- ◆ Babbaxxitino doogga horoonsi'ratenni rosaano rosu umo garunni huwatansa buuxa.
- ◆ Niwaawete balaxote xa'mo shiqqanno woyite rosaano illacha tugge ha'runsitanni hee'ransa buuxa.
- ◆ Fooliishshote niwaaweItophiyu malaatu afiinni shiqqanno woyite rosaano illacha tugge ha'runsansa la"atenni buuxa.
- ◆ Rosaano kaa'lama lainohunni shiqqino niwaawe Itophiyu malaatu afiinni nabbabbanno woyite garunni nabbawansa buuxa.
- ◆ Rosaano kaa'lama mineno ikko dagate noosi horo Itophiyu malaatu afiinni garunni xawisansa buuxa.
- ◆ Kaa'lamate dana Itophiyu malaatu afiinninna haranchunni borrotenni xawisansa buuxa.
- ◆ Rosaano gobbankeranna heedhanno qarqarira affinore kaa'lamate bude leellishshanno dagate uurrinshuwa Itophiyu malaatu afiinni garunni

tittirte xawisansa buuxa.

- ◆ Shiqqino niwaaweta qara hedo uminsa yaattonni Itophiyu malaatu afinni garunni xawisansa buuxa.
- ◆ Rosaano kaa'lama lainohunni hedonsa uyitan-no woyite ,dadillu,shaqqillu, hagiirru, yaaddote macciishshamme xawissannota Itophiyu malaatu afii akatta garunni horoonsidhe shiqishansa buuxa.
- ◆ Rosaano fooliishshote qara malaattanna wole affino malaatta ledo labbanno akatta noonsa malaatta badatenni garunni horoonsi'ransa buuxa.
- ◆ Rosaano kaa'lamate horo lainohunni assitan-no yekkeerora rossino Itophiyu malaatu afoo horoonsi'ransa buuxa.

Rosiishshu Dawaro

Assoote 2.2 Niwaawe

Rosiishsha Mite

Aante noo xa'muwara gari dawaro dooratenni Itophiyu malaatu afiinni dawarre.

1. D
2. D
3. C
4. D
5. D

Rosiishsha Lama

Aante noo xa'muwara gara ikkinoha adda gara ikkinokkiha kapho yaatenni Itophiyu malaatu afiinni dawarre.

1. adda
2. kapho
3. adda
4. adda
5. adda
6. kapho
7. adda
8. kapho
9. adda
10. kapho

Roso Sase

Assoote 3.1 Malaattate Akatta Huwata

Rosiishsha Lama

Aante noo xa'muwara uyinoonni doorshi giddo gari dawaro dooratenni Itophiyu malaatu afiinni leellishshe.

1. D
2. B
3. D
4. B

Fooliishsho Honse

Amanyootte Agadha

Xaphooma agarranni guma

Konni rosi gedensaanni rosaano:

- » Rosu mime, mini giddo(mini ayidde) qarqarahho baalante barru baali millimmonsa
- » giddo manyootte agadha noose horo Itophiyu malaatu afiinni xawissanno.
- » Qubbichu fidale kaimaho horoonsidhanno lame anga malaatta mitte anga malaate soorratenni kalaqantannota fichete soorro Itophiyu malaatu afiinni xawissanno.
- » Ayirrinnyenna shaqqille xawisaano malaatta wo'ma akattansa ledo coyi fooliishshonni lellishshanno.

Fooliishshote rosinni agarranni gummanna tittirshu amaduwa

Kunni rosi gedensaanni rosaano:

- ◆ Amanyootte agadhate mayimmanna horo Itophiyu malaatu afiinni xawissanno.
- ◆ Rosu mini giddo amanyootu hasiishsha Itophiyu malaatu afiinni xawissanno.
- ◆ Ayee darganna garinni amanyootte agadha noose horo Itophiyu malaatu afiinni xawissanno.
- ◆ Amanyootte agadha hooga abbitanno jaddonna iillishshara dandiitanno qoricha Itophiyu malaatu afiinni xawissanno.
- ◆ Amanyootte agadha mini manni giddo,qarqarahho,babbaxxitino daga horoonsidhanno uurrinshuwara hee'ra woy agarama hasiissanno amanyootte Itophiyu malaatu afiinni xawissanno..

- ◆ Mittu gari anga suude horoonsidhanno malaatta xaadissannonsanna babbaxxitanno akatta xawissanno.
- ◆ Amanyootte agadha lainohunni rossinoha Itophiyu malaatu afiinni woy harancho borronni xawissanno.
- ◆ Qubbichu fidale kaimaho horoonsidhanno lame anga malaatta mitte anga suude soorratenni kalaqamannoha fichete soorro Itophiyu malaatu afiinni xawissanno.
- ◆ Malaatta sirtanno gari kaimu malaatta ledo noonsa xaadooshshenna badooshshe leellinshanni garinni xawissanno.

Malaatu afii amado

Malaattate Siro

Malaattate xaadooshshenna badooshshe leellinshanni garinni huwata

Rosiisaancho,malaatu afii annuwa/amuwa ikkitinori macciishsha dandiitannokki daga assitanno barru barru xaadooshshu ha'rinshora wolu manninte(qoonqote) afii gede malaatu siro guma ikkitino malaatta horoonsidhanno.Ikkollana,rooru togoo kaimu malaatinsanni ka'e sirtino malaatta malaatu afii borqaalli giddo dileeltanno. Togo yaa macciishsha dandiitannokki daga kurinni sirtino malaatta dihoroonsidhanno woy malaatu afiira togoo afuu akati dinosi yaa dikkitino.

Rosaano tenne fooliishshora rossino malaatta giddo togoo malaatta kaimu malaatinsa ledo noonsa xaadooshshenna badooshshe, malaatta leellinshanninna xaadooshshu doogo kifilete giddo lellishshanno gede jawaachishinsa.

Konninni aante xa'mote garinni shiqqino kaimu malaattanna kaimu malaattanni sirtino (siro) malaatta rosaano kifilete giddo mitteenni hasaabban-

no gede koyisakkira albaanni rosaano qarqarinsara ganyite horote aana hossanno qoonqote afuubba mittu gari akatta heedheennansa kalaqantino qaalla kaimu qaallanna sirtu gedensaanni uyitanno fiche lawishshu garinni shiqishinsa.

Aantete shiqishittonsa lawishshi gedensaanni, konninni aante noo malaatta rosaano mitteenni hasaabbanni loossanno gede assi. Atino rosaano mule ha'runsitanni togoo malaatta akate rosaano malaatu afiinna xaphoomu afuu akati ledoo roorsite huwattanno gede assate babbaxxitino doogganni xawishshanna lawishshuwa shiqishinsa.

Konninni aante lawishshimmate shiqqino malaatta kolishshu saleedi aana borreessatenni tenne malaatta qaru woy kaimu malaati ledoo heewisatenni xaadooshshensanna badooshshensa rosaano hasaawisatenni huwachiishitto gedensaanni rosaano rosaanote maxaafi giddo noo rosiishsha loossanno gede assi.

Lawishsha:

- uddano-----uddanna
- seesa-----seesubba
- ammaana-----mimmitoammaana
- ila-----ilama

Uyinoonni kifilete yanna: 3

Rosu Shiqanno gara

- ◆ Rosu umo buuxansa huwatate shiima daqiiqa uyine rosu umi aana hedoo uyitanno gede koyisa.
- ◆ Niwaawete balaxote xa'mubba shiqishatenni rosaanote nabbawate hasatto kakkayisa.
- ◆ Rosaano shiqqino niwaawe Itophiyu malaatu afiinni nabbawatenni ha'runsitanno gede assa.
- ◆ Shiqqino niwaawe beehatenni rosaano bado badotenni Itophiyu malaatu afiinni nabbabanno gede assa.
- ◆ Rosaano amanyoote agadhate mayimmanna horo Itophiyu malaatu afiinni hasaebbe hedonssa xawissanno gede assa.

- ◆ Rosu mineno ikko ayee dargano amanyootu hasiishshanna horo Itophiyu malaatu afiinni xawissanno gede assa.
- ◆ Amanyoote agadha hooga abbitanno jaddonna iillishshara dandiitanno qorichuwa Itophiyu malaatu afiinni xawissanno gede assa.
- ◆ Xaphoomunni amanyoote agadha mini manni giddo, qarqaraho, babbaxxitino daga horoonsidhanno uurrinshuwara he'ra woy agarama hasiissanno amanyoote Itophiyu malaatu afiinni xawissanno gede assa.
- ◆ Shiqqino niwaaweta qara hedoo uminsa yaatonni Itophiyu malaatu afiinni xawissanno gede assa.
- ◆ Lame mittu gari anga suude horoonsidhanno malaatta xaadissannonsanna babbaxxitanno akatta Itophiyu malaatu afiinni xawissanno gede assa.
- ◆ Amanyoote agadha lainohunni rossinoha Itophiyu malaatu afiinni woy harancho borronni xawissanno.
- ◆ Malaatta sirtanno gari kaimu malaatta ledoo noonsa xaadooshshenna badooshshe leelinshanni garinni xawissanno gede assa.

Rosu Kaa'looshshu Uduunne

- ◆ Babbaxxino darginna garinni mannootu amanyoote ayirrissanna leellishshanno misillanna viidio
- ◆ Rosaanote maxaafira noo babbaxxitino amanyoote agadhinanni biddishshi malaatta
- ◆ Itophiyu malaatu afii haaro borqaalla
- ◆ «U» malaatu afii maxaafa
- ◆ Lowohunni qixxaabbino amaaruu afii qubbichu fidalla chaartuwanna filash kaarduwa
- ◆ Babbaxxitino angate suude leellishshanno chaartuwa

Keena

Fooliishshuwate shiqqino rosiishshuwa garunni huwatansa buuxate ledote fooliishshote tittirroonni mixuwa mageeshshi geeshsha gumaamma ikkansa buuxate konni woroonni tittirroonni doogganni rosaanote danduunna egennote dhuka keena dandiineemmo:

- ◆ Babbaxxitino doogga horoonsi'ratenni rosaano rosu umo garunni huwatansa buuxa.
- ◆ Niwaawete balaxote xa'mo shiqqanno woyite rosaano illacha tugge ha'runsitanni hee'ransa buuxa.
- ◆ Fooliishshote niwaawe shiqqanno woyite rosaano illacha tugge ha'runsansa buuxa.
- ◆ Amanyootte agadha lainohunni niwaawe Itophiyu malaatu afinni shiqqanno woyite rosaano illacha tugge ha'runsansa la"atenni keena
- ◆ Rosaano niwaawe Itophiyu malaatu afinni nabbabbanno woyite garunni nabbawansa buuxa.
- ◆ Rosaano amanyootte agadhate mayimman-na horo Itophiyu malaatu afinni xawisansa buuxa.
- ◆ Rosu mineno ikko ayee dargano amanyootu hasiishshanna horo Itophiyu malaatu afinni garunni xawisansa buuxa
- ◆ Amanyootte agadha hooga abbitanno jaddonna iillishshara dandiitanno qorichuwa Itophiyu malaatu afinni garunni xawisansa buuxa.
- ◆ Xaphoomunni amanyootte agadha mini manni giddo,qarqaraho,babbaxxitino daga horoonsidhanno uurrinshuwara hee'ra woy agarama hasiissanno amanyootte Itophiyu malaatu afiinni garunni xawisansa buuxa .
- ◆ Shiqqino niwaaweta qara hedo uminsa yaattonni Itophiyu malaatu afinni xawissanna ha'runsa.
- ◆ Mittu gari anga suude horoonsidhanno malaatta xaadissannonsanna babbaxxitanno akatta garunni xawisansa buuxa.
- ◆ Amanyootte agadha lainohunni rossinoha Itophiyu malaatu afinni woy harancho borronni xawisansa buuxa.
- ◆ Malaatta sirtanno gari kaimu malaatta ledonoonna xaadooshshenna badooshshe leelinshanni garinni garunni xawisansa buuxa.

Rosiishshu Dawaro

Assoote 2.2 Niwaawe

Rosiishsha Mite

Niwaawete garinni aante noo xa'muwara gara ikkinoha adda gara ikkinokkiha kapho yitinanni dawaro'ne rosiisaanchi'nera Itophiyu malaatu afinni leellishshe.

1. adda	6. adda
2. adda	7. kapho
3. adda	8. kapho
4. adda	9. adda
5. kapho	10. kapho

Rosiishsha Lame

Niwaawete garinni aante noo xa'muwara gari dawaro dooratenni Itophiyu malaatu afinni qolle.

1. D	6. D
2. D	7. A
3. D	8. D
4. A	9. D
5. D	

Assoote 2.1

Rosiishsha Mite

Konni woroonni uyinoonni malaatta horoonsidgine coyi fooliishshuwa wonshe.

1. galaxxeemmo
2. Eeggatena
3. Ballo
4. Makaa'lohe
5. Sammi yaa
6. qorichishiishshanno
7. danchu akati
8. danchu manchi
9. balaxo
10. Amanyootte agadha

Fooliishsho Tonne

Meyaata Guutisa

Xaphooma agarranni guma

Konni rosi gedensaanni rosaano:

- ◆ Meentoho labbaahu ledo taalo noonsa rosatenna loosate dandoo Itophiyu malaatu afiinni xawissanno
- ◆ Koo-teete taalloonye ayirrisanna meento guutisa noose horo hattoono ayirrisa hooga noose gawajjo Itophiyu malaatu afiinni xawissanno.
- ◆ Meento maa maa lainohunni guutisa dandi-inanniro Itophiyu malaatu afiinninna harancho borronni xawissanno.
- ◆ Itophiyu malaatu afiinni koo-tee badate su'ma, umi ewelimma su'mu riqiwaancho
- ◆ xawisate su'munna su'mu riqiwaanchi malaatta akattanna leellishate aana
- ◆ kalaqqanno so'ronni dagganno fichete soorro xawissanno.

Fooliishshote rosinni agarranni gummanna tittirshu amaduwa

Kunni rosi gedensaanni rosaano:

-Meentoho labbaahu ledo taalo qoosso noonsata Itophiyu malaatu afiinni xawissanno.

- ◆ Meentoho labballu ledo taalo rosate,loosatenna aye loosono loosate noonsa dandoo lawishsha shiqishatenni Itophiyu malaatu afiinni xawissanno.
- ◆ Koo-teete taalloonye ayirrisanna meento guutisa gobbate noose horo uminsa yaattonni xawissanno.

- ◆ Meento maa maa lainohunni guutisa dandi-inanniro Itophiyu malaatu afiinninna harancho borronni xawissanno.
- ◆ Itophiyu malaatu afiinni koo-tee badate su'ma, umi ewelimma su'mu riqiwaancho xawisate su'munna su'mu riqiwaanchi malaatta akattanna leellishate so'ronni heedhannonsa fichete badooshshe tittirte kultanno.

Malaatu afii amado

Babbaxxino suudi noo anga albu aliidi woy woriidi kifile(boqote aleenni woy woroonni) woratenni woy kisiisatenni bandanniri koo-tee xawissanno malaatta

Babbaxxino suudi noose anga albinkera aliidinna woriidi kifilera woratenninna kisiisatenni leellinsheemmo malaattanni koo-teete badooshshe uyineemmo yaate.

Togoohu malaatu afii koo-tee badate doogga garinni sayisate hasi'neemmo malaate garu angate suudinni kicenkeru woriidi kifile kisiisatenninna garu raginni milli milli assatenni leellinsheemmo woyite hakko malaati koo-teete fiche meyaata yaanno koo-teenna tenne koo-tee bandannihu hunda heedhannore wole ledo amadantanno malaatta leellishanno.

Kunino yaa meyaata yaanno malaate ledatenni ama,rodoo,la'lama, meyaa ahaahe, meyaa beetto w.k.l. meyaatimmate ledo amadantino malaatta leellinsheemmo.

Gurchunni sayisate hasi'noommo malaate garu angate suudinni boqonkeru aliidi kifilera kisiisatenninna hasiisanno raginni milli milli assatenni leellinsheemmo woyite hakko malaati koo-teete fiche labbaaha yaanno malaatinna konni hunda

noore woloota malaatta leellishanno. Kunino labbaaha yaanno malaate ledatenni anna, rodo, abbo, ahaaho, labbaa beetto w.k.l. labballo ikkate ledo xaadooshshu noonsa malaatta leellinsheemmo.

Rosiisaancho, konni xawishshi gedensaanni konnenna konne labbanno malaatta kolishshu saleedira borreessatenni rosaano malaatta bado badotenni leellishshanno gede assitto/a gedensaanni xawishshu garinni leellishatenni rosaano kore labbanno malaatta leellishshanno gedenna badooshshensa xawissanno gede assi.

Lawishsha: minaanna, minaama, iso, ise, ati(mey-aata) ,ati(labbaaha) baabba, kalaa w.k.l

Uyinoonni kifilete yanna: 3

Rosu Shiqanno gara

- ◆ Rosu umo buuxansa huwatate shiima daqiiqa uyine rosu umi aana hedo uyitanno gede koyisa.
- ◆ Niwaawete balaxote xa'mubba shiqishatenni rosaanote nabbawate hasatto kakkayisa.
- ◆ Rosaano shiqqino niwaawe Itophiyu malaatu afiinni nabbawatenni ha'runsitanno gede assa.
- ◆ Shiqqino niwaawe beehatenni rosaano bado badotenni Itophiyu malaatu afiinni nabbabanno gede assa.
- ◆ Rosaano meyaatera labbaahu ledo taalo noonsa qoosso Itophiyu malaatu afiinni xawissanno gede assa.
- ◆ Meyaatera labballu ledo taalo rosate, loosatenna ayee loosono loosate noonsa dandoo lawishsha shiqishatenni Itophiyu malaatu afiinni xawissanno gede assa.
- ◆ Koo-teete taalloonye ayirrisanna meyaata guutisa gobbate noose horo uminsa yaattonni Itophiyu malaatu afiinni xawissanno gede assa.
- ◆ Meyaata maa maa lainohunni guutisa dandi-inanniro Itophiyu malaatu afiinninna harancho borronni xawissanno gede assa

- ◆ Shiqqino niwaaweta qara hedo uminsa xawisate doogonni Itophiyu malaatu afiinni xawissanno gede assa.
- ◆ Itophiyu malaatu afiinni koo-tee badate su'ma, umi ewelumma su'mu riqiwaancho xawisate su'munna su'mu riqiwaanchi malaatta akattanna leellishate so'ronni heedhannonsa fichete badooshshe tittirte kultanno gede assa.

Rosu Kaa'looshshu Uduunne

- ◆ Meentu babbaxxino loosira beeqqanna leellishshanno misillanna viidio
- ◆ Meyaata guutisa lainohunni qixxaabbinno maxaaffa
- ◆ Itophiyu malaatu afii haaro borqaalla
- ◆ «U» malaatu afii maxaafa
- ◆ Lowohunni qixxaabbino amaaruu afii qubbichu fidalla chaartuwanna filash kaarduwa
- ◆ Babbaxxitino angate suude leellishshanno chaartuwa

Keena

Fooliishshuwate shiqqino rosiishshuwa garunni huwatansa buuxate ledote fooliishshote tittirroonni mixuwa mageeshshi geeshsha gumaamma ikkansa buuxate konni woroonni tittirroonni doogganni rosaanote danduunna egennote dhuka keena dandiineemmo:

- ◆ Babbaxxitino doogga horoonsi'ratenni rosaano rosu umo garunni huwatansa buuxa.
- ◆ Niwaawete balaxote xa'mo shiqqanno woyite rosaano illacha tugge ha'runsitanni hee'ransa buuxa.
- ◆ Fooliishshote niwaawe shiqqanno woyite rosaano illacha tugge ha'runsansa buuxa.
- ◆ Rosaano meyaatera labbaahu ledo taalo noonsa qoosso Itophiyu malaatu afiinni garunni xawisansa buuxa
- ◆ Meyaatera labballu ledo taalo rosate, loosatenna ayee loosono loosate noonsa dandoo Itophiyu malaatu afiinni garunni xawisansanna lawishsha shiqishansa buuxa.

- ◆ Koo-teete taalloonye ayirrisanna meyaata guutisa gobbate noose horo uminsa yaattonni Itophiyu malaatu afiinni garunni xawisansa buuxa.
- ◆ Meyaata maa maa lainohunni guutisa dandinanniro Itophiyu malaatu afiinninna harancho borronni xawissanno gedde assa.
- ◆ Shiqqino niwaaweta qara hedo uminsa xawisate doogonni Itophiyu malaatu afiinni xawisansa buuxa.
- ◆ Itophiyu malaatu afiinni koo-tee badate su'ma, umi ewelumma su'mu riqiwaancho xawisate su'munna su'mu riqiwaancho malaatta akattanna leellishate so'ronni heedhannonsa fichete badooshe lainohunni hasaabbanna ha'runsa.

Rosiishshu Dawaro

Assoote 2.2 Niwaawe

Rosiishsha Mite

Niwaawete garinni aante noo xa'muwara gari dawaro dooratenni dawaro'ne rosiisaanchi'nera Itophiyu malaatu afiinni leellishshe.

1. D	6. D
2. D	7. D
3. C	8. D
4. D	9. D
5. D	10. D

Rosiishsha Lame

Aante noo xa'muwara niwaawete garinni gara ikkinoha adda gara ikkinokkiha kayinni kapho yaatenni Itophiyu malaatu afiinni xawisse.

1. adda	6. adda
2. kapho	7. adda
3. kapho	8. adda
4. adda	9. kapho
5. kapho	10. adda

Roso Sase

Assoote 3.1 Malaattate Akatta Huwata

Koo-tee xawissanno malaatta huwatanna leelinshanni gara xawisa

Rosiisaanchi'newiinni uyiinanni'ne xawishshinna lawishshi garinni aante noo xa'muwara gari dawaro dooratenni dawaro'ne Itophiyu malaatu afiinni shiqishshe.

1. A
2. C
3. B
4. D
5. D